

POŠTUNA PLAČANA V GOTOVINI

Planinski vestnik

GLASILO SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA

LETO 1935

ŠTEVILKA 1

Restavracija in veletrgovina z vinom

Peter Stepič, lastnik Mirko Stepič

Ljubljana VII, Tržna ulica 6

Telefon interurban 20-71

priporoča svojo veliko zalogo vina najboljše kakovosti po nizkih cenah.
Vino se razpošilja v lastnih sodih na vsako postajo.

Pozor!
Planinci!
Smučarji!

Najboljše, najtrpežnejše in naj-
cenejše čevlje iz nepremočljive
krom kože dobite pri tvrdki Žiri (Dravska banovina)

BRATA NAGLIČ

Planinci!

Pri sportu v planinah

se obvarujete solnčnih opeklin na ledenikih in v snegu, če nadrgnete temeljito vsa svetlobi in zraku izpostavljena mesta Vašega telesa še pred nastopom ture z

NIVEA-CREME ali OLJE

in če to med izletom po potrebi ponovite. Na ta način ščitite obnem Vašo kožo pred neugodnimi, vremenskimi vplivi, da ne postane raskava in da ne poka. Pridobite si pa prekrasno brončasto polt, s katero se tako radi vrnete z zimskega

sporta domov. Ni drugih sredstev za nego kože, ki bi vsebovala koži sorodnieucerit in zategadelj se Nivea-Creme in Nivea-Olje ne dajo nadomestiti.

Nivea-Creme: Din 5.50 do 24.—, Nivea-olja: Din 27.—, 38.—

Jugosl. P. Beiersdorf & Co. d. z o. z.
Maribor

Dobi se v vsaki drogeriji ali lekarni

PENSIION - GOSTILNA

9 sob s 16 posteljami, celodnevna
prehrana za osebo 30 Din,
cena prenočnine od 15—25 Din

RASINGER

PODKOREN PRI KRANJSKI GORI

Škrlatica 2738 m

Foto Slavko Smolej, Jesenice

Slavko Smolej:

Škrlatica v snegu

(28. oktober 1934.)

Nisem vaš znanec, ne poznan plezalec; navaden zemljan sem, zemljan, ki od časa do časa beži iz »civilizirane« družbe ven, ko se mu hoče borbe, borbe nad — samim seboj.

Škrlatica naj bo tokrat bojno polje.

Trije smo. Eden je že v Vratih,¹ da odseka kapnik in pripravi smrečje... Dá, smrečje. Danes imamo še drug, poseben namen.

Sobote večer je. Tomaževa luč nam osvetljuje luže blata. Molke se je ujel v smreke in borovce. Peričnik pošilja v noč svojo gromko, nikoli izpeto pesem. Počasi se popenja luna nad Cmirom, posije v oblake, v novo obleko Triglava. Pokojno sije mesečina v tiho noč, le Bistrica šumi; zvezde drhte...

Svetloba v pastirski koči nam pokaže četrtega; sedel je ob dobro naloženem ognju, s smrečjem v naročju. Kapnik je počival poleg. — »Vode nisem dobil v bližini, zato sem Vam snega pristavil za čaj, in žico mi dajte,« je govoril Pavle dalje, kakor da je že dolgo čakal, da izgovori te besede.

¹ Ti štirje vneti planinci iz Jesenic so gg.: Tomaž Rauhekar, Andrej More, Pavel Luckmann, Slavko Smolej. — Uredn.

Na Veliki Planini

Foto I. Tavčar

Pomagamo mu plesti smrečje, venec, ki bo spleten in položen za Vse Svete vsem onim, ki so jim bile gore sredstvo, da zadostej svojim srčnim nagonom: v ledu in vetru, snegu in solncu; pa njim, ki so jih za ceno doživetij v bistvu življenja gore zahtevale zase.

Ležal sem »mehko« ob ognjišču, ostali v sosednjem predelu kože ne dosti bolje. Mrzlo mi je postalo, kakor da me »jelen liže«. Zbudim se, se vzdramim, vse je tiho okrog mene, izpod pepela tli žerjavica, iz sosednjega dela čujem enakomerno sopenje tovarišev. Spe. Pol ene je ura, kar kmalu bo konec s spanjem. Razbrskam žerjavico, naložim polena; mislim na pot, ki bo dolga. Zadremljem.

Tako je minevala noč.

»Vstati bo treba,« nas zbudi Pavle, on, ki je zvečer najbolj vneto pletel venec. Pletel ga je tudi za svojega brata, Volfija, ki je položil svojo bit planinam v vznožje. (»Plan. Vestn.«: 1930, 236. — Uredn.)

Dve je ura. Tomaž vzame kapnik, Pavel venec, Andrej vrv, jaz luč. Odhod. Vreme je z nami, niti oblakov ni več, noč je še lepša. Kmalu pod Aljaževim Domom zavijemo na desno v sneg, še se nam pomalem udara. Medtem nam Stenar vzame mesečino, Triglavski ledenik je prevzel njen sij. — »Tukaj bo pot; ali se ne spomniš te podrte bukve, ko smo šli s križem na Škrlatico? Prav tukaj smo šli čez,« govori Andrej. Res, prva skala, moleča izpod snežne odeje, nam je pokazala, da je pot prava. Rdeč krog z belo piko v sredini, markacijo, smo bili zagledali. »V tretje ne smemo zaiti,« se je oglašal Tomaž, nameščajoč dereze na kvedre, »drugače nam bo, viža' z dnevom prekratka. Torej: ob dveh smo odšli, ob devetih smo gori; ker je pa sneg, dajmo eno uro po vrhu; no, opoldne jo lahko 'rinemo' nazaj, ravno prav bo do vlaka,« računa dalje Tomaž. — Pot nadaljujemo od kroga do kroga. Še vedno je noč.

Oster žvižg nam odtrga pogled z ognjeno rdečih vrhov, ki se dotikajo azurno modre barve neba. Skoraj bo dan zmagal nad nočjo. Zopet žvižg, trop gamsov se vrne po isti polici, kjer so pridrveli; samo vodnik ostane, opazujoč nepremično naše kretnje. »Štirje smo, ne boj se nas za svojo zadrugo! Druge namene imamo, nas se ne boj!« govore naše misli. — Nekaj posnetkov Križkih Podov napravim, od zasneženih, belih, mizastih vrhov, pa naprej po skalah v sneg, ki ga je vedno več.

»Osem bo ura, deveta je proč, deseta je bila, vse to sem že napovedal, samo one ure ne, v kateri se nam pokaže Škrlatica.« Slab računar je Tomaž.

»Enajsta ura je.« Še nam borovje zastira pogled, še malo in zagledali smo njo, Škrlatico, in — skoraj do navpičnih sten sneg, sam sneg.

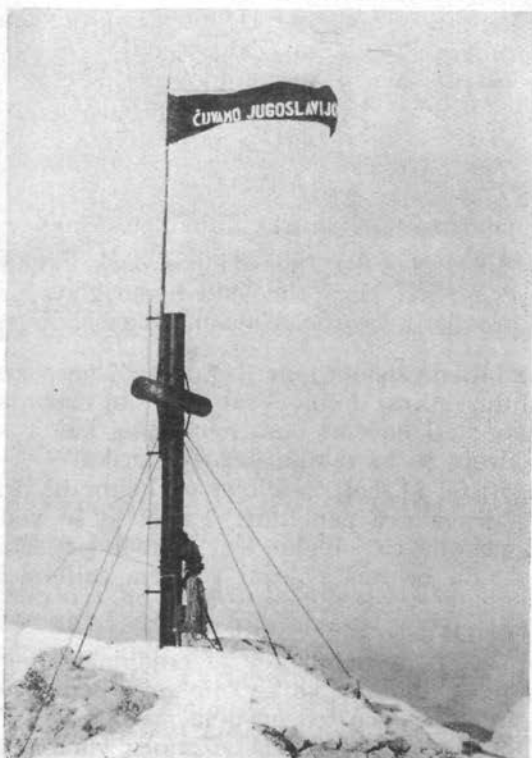
Nepopisen pogled.

Škrlatica, Kotel, Rokavi, kako naj opišem vašo lepoto? Sneg, police, sneg; nepozabno doživetje, plačilo za deveturno hojo od Vrat do Dolkove Špice. Molče smo gledali, naše duše so molile:

»Škrlatica, dopusti, da se borimo ob Tvojem veličastju, daj, da bo ta borba položena domovini na oltar! Dopusti, da nosiš izraz naših stisnjenih

src, izraz žalosti in sožalja! Dopusti, Ti, drugi najvišji vrh svete zemlje Jugoslovanske, da nosiš naš in našega naroda odgovor...»

Tu, pod Dolkovo Špico, pustimo nahrbtnike, skušamo skuhati čaj, pa noče goreti. Naprej bo treba, ker smo že pozni. Dolgo smo hodili, predolgo; pot bo še težka v snegu, ki ga je vedno več. — Rozine sprejme žep, še košček čokolade gre v usta in plaz pod Dolkovo Špico je pričel dokazovati svojo moč, zahteval je borbe.

*Foto
Slavko Smolej,
Jesenice*

*Vrh
Škrlatice*

Pol ure nam je vzelo prečkanje tega plazu, čeprav ni daljši od 300 m. Pogled nazaj se je veselil plačila; iznad globoko prekopanih stopinj gazi se je vzdigoval Triglav kakor kristal, s svojim bleščečim ledenikom. Zopet smo bližje Škrlatici, zopet nas čaka nov vzpon, plaz ob steni Škrlatice. Še tega naj premagamo, voda bo gori. Udira se nam pošteno; k steni se bolj stisnemo, lažje je iti tod, ne udara se tako. Še naravnost navzgor, malo na levo, pa se napijemo boljše vode, nego jo da sneg. Ta ni grenka, kakor je grenka snežnica.

Vrnemo se na zaznamenovano pot, ki je lahka poleti; sedaj je govoril cepin. Odkopal je marsikateri prijem; sneg, ki je zamedel police, je zamedel tudi prijeme, ki so tako 'neobhodno' potrebni. Znan, precej položen kamin, pred odcepom nove poti od stare, se

nam predstavi v senci; do vrha je zalit s snegom. Železna vrv je bila le na posameznih krajih vidna izpod snega: prijemi zameđeni. Senca je bila, zato je bil sneg razmeroma trd, le malo se nam je uđiralo, cepini, vrv in dereze so opravili svoje. Na grebenu smo že pričeli 'tolči stope', enkrat z desno, enkrat z levo. Mraz je pritisnil, rezal je do kosti. Naša lica so izkazovala onemoglost; vsi zeleni v obraz, prezeblji, mokri do pasu, mokro v čevljih. Zato je veljalo naprej, naprej čimprej.

Škrlatiški križ, pozdravljen! — Hvala Tebi, Škrlatica, da nas sprejmeš v vsem svojem dostojanstvu. Hvala, da si s svojim orožjem mirovala. Škrlatica, pozdravljena! Dopuščam, da s svojimi stopinjami hodimo po Tvoji deviški obleki. Zahvaljena!

Vsa utrujenost je minila; mraz, mokroto, vse smo pozabili. Naš cilj stoji tu, pred nami. Ni trajalo dolgo in stali smo na vrhu.

Z Andrejem se Tomaž spravi na križ, še trenutek, in v vetru zaplapolana naš in našega naroda odgovor: »Čuvamo Jugoslavijo!«

Še venec položimo, spominski knjigi pa damo te-le besede:

»Pozdravljen v tugi, Ti naš oćak Triglav!

Povej jim tam: ponosnih bomo glav,
branili domovino. Čuvamo Jugoslavijo.«

Motili bi z besedo lepoto tega trenutka. Z našo zastavo pozdravljamo Tvojo, Joža, onkraj doline Vrat. Obe naj oznanjata odziv naših src, naše obljube; vsi hoćemo stati neomajno, kakor stojе neomajno naše planine. Sveta je tu zemlja Jugoslovanska! — —

Mraz je pritisnil še bolj, svetloba pa kakor bi pričela pojematī, čeprav je šele druga ura popoldne. Prićel je še veter, ki je segal do kosti skozi našo mokro obleko. Ker je vsak pri sebi, nekje v podzavesti, zaznal, da bo naš položaj v onem zalitem kaminu precej resen, smo odhiteli. Samo fotografska plošća je še sprejela križ z zastavo, in nastopili smo pot v dolino.

Počasi je šlo po grebenu, ker je odjenjani sneg pričel zmrzovati; toda šlo je. V kaminu so se bile prej napravljene stopinje v mrazu strdile in imeli smo trdega dela s cepinom, z vrvjo in derezami. Zamudili smo se. Misel na vožnjo z vlakom domov smo že davno opustili; da le do noći pridemo v Vrata.

Na plazū smo. Tomaž se prvi spusti v 'smučarski' pozi po plazū, ostali za njim. Za hip smo bili v vznožju. Po plazū pod Dolkovo Špico smo že lažje hodili: v dolino gremo! Dalje nas je pot vodila levo od naše prejšnje poti po plazovih, skalah, po grušču, v dolino.

»Brez konja danes ne pridemo domov, v Mojstrani ga moramo dobiti,« se oćlaš Andrej, ko smo že v Vratih. Pred Turkovo planino pa nam Tomaž izda in razda tajno svojega nahrbtnika — steklenićico ųganja. Prileglo se je, požirek je zadostoval. »Bi li dali dereze s kvetrov?« meni nekdo pred menoj, »ko goba so mokri.« Ni se nam dalo. Pred Perićnikom je snega zmanjkalo, zdaj smo jih opustili iz sluųbe. Dobro so sluųile. — Vedno manj smo govorili, utrujeni, zamišljeni. Šele lući v vasi so nas zbudile iz naših misli...

Pogled na Martuljkovo skupino

Foto Janko Skerlep

F. S. Copeland:

Višinsko zdravljenje v Martuljku

(Severna stena Velike Ponce, nov vzpon.)

Ko sta Marko in Edo koncem poletja 1932 trudna, a zmagovita prispela iz Zahodnih Julijskih Alp, sta me našla v malo razveseljivem zdravstvenem stanju. Sveti Peter nas je tisto poletje razveselil s tremi poletji mesto z enim in nehvaležni ljudje smo seveda vsled velike vročine takoj zboleli. Tudi jaz sem zbolela. Dobila sem mrzlico. Kljub temu nisem osrečila kakega zdravnika s svojim posetom, ker bi itak le čula latinsko ime bolezni. Bala sem se tudi, da mi ukaže ostati v postelji. Ta pa je naličila ražnju. Hrepenela sem po hladnih gorah. Nestrpno sem pričakovala svojih prijateljev. Končno sta prispela. In ko je Marko preživela en dan v dušči sopari dolin, smo sklenili, da odrinemo za teden dni v Martuljek, kjer bom na samotnem vrhu neusmiljeno izpostavila bacile tistim uničujočim barvastim žarkom ter se — zdrava — vrnila v dolino.

Martuljek je zame ena najlepših dolin, ki so jih na severnih bokih planin razorali ledenomodri hudourniki na svoji žurni poti k Savi. Dolino meje v nebo kipeči vrhovi. Ozek sneženi pas pošilja v dolino nazobčana snežišča, ki jih ustavlja ločnica gozdnega predela. Macesni in borovci jim zapirajo pot pri nadaljnjem osvojevalnem pohodu v dolino. Temačni, senčni gozdovi pokrivajo spodnja

pobočja teh gora in obrobļajo v dolini solnčne senožeti Martuljkove planine. Pokrajino krasí troje senikov, ki so vedno dobrodošla zatočišča skromnih planincev. Oskrbovanih koč v Martuljku hvala-bogu ni. Le h gornjemu slapu vodi nadelana, zaznamovana pot.

Lahka sapica z juga nas je kljub bleščečim poldnevom in hladnim nočem opominjala, da se lepo vreme bliža koncu. Sklenili smo, da takoj odrinemo na že dogovorjeno plezalno turo. Odločili smo se doseči vrh Velike Ponce naravnost s severa. Vzhodni del stene sta preplezala v letu 1926 Prevec in Deržaj.¹

Rano smo legli v posteljo, oziroma v seno; vstali smo še pred jutranjo zoro. Ob prvem svitu smo zapustili planino, sledeč zaznamovani poti k slapu, in smo nato krenili po lovski stezi v visoko krnico Za Akom. Od tu se vzpne pot na široko prodišče pod Široko Pečjo, poteka po prodnatih gredinah ter se izgubi v plazovinah pod Veliko Ponco. Navadno sega sneg globoko v Za Ak in omogoča lahek dostop s severa in severozahoda. To poletje se je sneg umaknil vse do sten in je mestoma razgalil čisti led. Na Markino pobudo smo pod steno delj časa počivali, ker smo že štiri ure hodili naporno navkreber. Bilo je ob 9 zjutraj. Sedli smo na solnce in použili malenkost svojega bornega popotnega brašna. Da, da, pri novodobnih plezalnih turah moraš biti pri nošnji in izberi prtljage previden; kajti »kovačnica« mora ostati neokrnjena. Čestokrat se rajši zmanjša količina drugih stvari.

Edo je preudarjal o možnosti dostopov. V poštev sta prišli dve vrsti kaminov zahodnega dela stene. Skozi desno vrsto kaminov je neprenehoma bobnelo zapadno kamenje. Ker je kamenje padalo vso uro, ko smo pod steno počivali, smo se odločili za levo vrsto kaminov, ki poteka tik ob severnem razu, čeprav so tudi tam poedine skale pohitele v dolino. Zaupali smo v naklonjenost »sreče junaške«.

Ob vzhodu strmega snežišča pod steno smo našli ledeno prejednico. Na njenem dnu je šumljal neviden potoček. Tanek curek, ki je privrel iz snežišča in odtekal v ta ledeni lijak, nam je kmalu napolnil čutare. Krenili smo proti vstopu. Krajno poč smo brez težkoč prekoračili in ob 10 vstopili v steno.

S plezalniki smo razkoračeni ali gvozdeč lahkotno plezali po kaminih navzgor. Vprašala sem Marko, kako je glede težkoč ocenjena severna stena Ponce; »srednje težka« se je glasil odgovor. Ta odgovor me je pomiril. Gladka, nekoliko prevesna stopnja nas je dovedla v levo, iz koje sta vodila dva kamina. Izbrali smo si levega. Vstop do zagvozde ni bil nikaka čarovnija, nadaljevanje pa je bilo problematičnega značaja. Edo je skrajno izpostavljeno prečil v levo steno in premagal preveso, ki je bila, sodeč po godrnjanju plezalca, jako težka. Z zopetnim prečenjem v desno je prispel nad zagvozdo kamina. Marko in jaz sva iz žabje perspektive občudovali le njegovo zadnjo plat in podplate plezalnikov, a kmalu so tudi ti izginili in začul se je Edijev glas. Menil je, naj mu sledim naravnost

¹ Že leta 1922 je preplezal to steno Renker s tovarišem; vendar se še vedno ne ve, kje poteka njuna smer, ker je popis popolnoma nejasen.

po kaminu, ker je prečina skrajno težka; in padec v nihaju ima navadno iste posledice, kakor vsak drug.

Mogočen, širok kamin je bil obupno gladek in nedvomno preširok. Toda Edo je obljubil »corriger la fortune«, kar je pomenilo v danem slučaju: pomoč z vrvjo. S pomočjo Markinih nasvetov sem jela razkoračeno plezati po kaminu. A ko sem problem docela razumela, so bile moje oči pri kraju. Spustila sem se na svoje staro mesto. Tudi drugi poizkus se mi je izjalovil. Ko sem se nekoliko odpočila, sem prišla z božjo in Edijevo pomočjo nad zagvozdo. Za menoj je kmalu prispela Marko, ki je menila, da je premagana zagata resnično trd oreh. Te besede so me potolažile; prav tako dejstvo, da sem v naporni zagati pustila veliko množino povzročiteljev mrzlice.

Nad zagato smo prispeli na malo škrbino, odkoder smo imeli lep razgled čez steno, in Edo je menil, da je najtežje za nami. Molčala sem; vendar sem si mislila, da se je ocena težko v zadnjem času znatno izpremenila.

S škrbine smo lahko lepo pregledali vzhodno stran stene, ki je naličila ogromnim kamenitim predpasnikom, nanizanim drug nad drugim in že nekoliko ponošenim. Edo je pokazal na enega izmed »predpasnikov«, rekoč: »Če prečimo od tu na levo, pridemo na smer, ki sva jo preplezala l. 1926 s Prevcem.«

Zapustili smo škrbino ter plezali po rebbru, ki meji desnega izmed dveh že omenjenih kaminov. Le-ta preide pozneje v žleb, ki tvori podaljšek naših vstopnih kaminov. Žleb je tako globoko zajeden, da sneg tudi v najtoplejših poletjih ne skopni. Edo je dejal, da bomo v tem ozebniku hitro pridobili na višini, saj sren ni prestm. Ker je imel Edo dober pregled z rebra, ga je Marko vprašala, kakšen je sestop v žleb. »Sijajen, dober tudi za teto,« se je glasil odgovor. V tem je Marko dvignila roko in ukazala, naj molčimo. S silnim ropotom in prasketanjem je privršel po ozebniku plaz zapadnega kamenja. Tedaj smo šele opazili, da je bil sren v žlebu razoran od zapadnega kamenja. A kaj smo hoteli? To je bila pač »najlepša« smer. Sedeč na pomolu, smo napeto poslušali, hoteč ugotoviti razdobja med posameznimi plazovi in spoznati njihovo pot. Tedaj sem se domislila stavka, ki sem ga nekoč čitala: ... »lahko, a nevarno.«

Kamenje je v glavnem padalo na desno stran žleba.

Po kratkem in lahkem plezanju smo prispeli v žleb. Na dokaj varnem mestu smo si obuli okovanke. Spominjam se, da nisem bila ravno pomirjena, ko mi je Edo dejal, da je varovanje brez cepina v takem žlebu skrajno relativno ter da moram kar najskrbneje paziti na stopinje. Bili smo v neke vrste pasti med dvema stenama, ki sta na obeh straneh navpično kipeli kvišku. Visoko nad nami se nam je rogalo modro nebo ter nemo pričalo o toplih solnčnih žarkih. Sneg našega žleba je bil od prahu oksidiranih skal lahno rdeče poobarvan. Žleb zapira na koncu ogromna skala. Druga, večja, ga obzirno varuje pred solncem; tako se je v zavetju skal in sten sren izpremenil v led prijetno rdeče barve.

Sprva je vodil Edo ter s kladivom sekal stopinje v ledeni sneg.

Marko je kar najbolje varovala v krajni poči. Če sem jima sledila, sta me oba varovala. Žleb je postajal čimdalje strmejši in Marko je dejala, da njeno varovanje nikakor ne zadostuje za Edija ter da zahteva položaj, da prevzame ona vodstvo. V primeru padca, ki bi bil itak le drsajoč, jo Edo lahko brez nadaljnega zadrži. Edo je sicer skušal ugovarjati, a končno je uvidel potrebo tega predloga. Zavzel je v sredini vrvi svoje mesto v krajni poči in, skrbno motreč Marko, popuščal vrv. Marko je le počasi napredovala v ledenem srenu. V svoji rjavi obleki je od spodaj gledano naličila majhnemu medvedku, kakršne imajo otroci za igračko.

Brrr... mrzlo je bilo! Poleg vsega smo se vsak trenutek stiskali na snežišče, da zaklonimo glave pred zapadnim kamenjem.

Marko je prispela do čistega ledu. Ostri drobci, ki so odskačevali izpod kladiva, niso bili prijetnejši od kamenja. Občutek mraza se je od trenutka do trenutka stopnjeval. Po daljšem molku nama je Marko zaklicala, da je strmina skoraj navpična in da le počasi napreduje. A kaj bi bralca dolgočasila z malenkostmi? Pozneje smo izračunali, da smo prebili štiri ure v tisti ledenici. Končno je Marko dosegla zagvozdno skalo ter naju razveselila s poročilom, da z doseženega mesta lahko sigurno varuje cel bataljon plezalcev. V kratkem času sva tudi midva stala pri tovarišici. Sicer smo bili pošteno premrli, a vendar veseli. Edo je zopet prevzel vodstvo ter razkoračen plezal po preduhu med zagvozdo in sneženo steno kvišku. Tu nas je doletela nevarnost, ki smo se ji vse dotlej srečno izognili: završalo je zapadno kamenje in kamen je zadel Marko sredi kodraste glave, da se je skoraj onesvestila. Jaz sem odnesla le dve neznatni praski.

Od zagvozde je izgledal naš žleb ko neskončno globoko brezдно. Nadaljevanje žleba je bilo položnejše in večidel kopno, a napolnjeno z blatnico rdečega prahu. Nad nami nas je pozdravljala lepa greda, ki vodi iz žleba na desno mejno rebro. A to je bilo še daleč in naš žleb mukepolna mora. Kot najlažja je čez ta varljivi blatni svet vodila Marko. V grez je sekala, rezala in vtiskala stopinje. Tovariša sta mi svetovala, naj stopam tako dolgo na enem mestu, da je stopinja popolnoma varna.

Kmalu je Marko sedela varno na pomolu iz trdne peči, kjer si je obula plezalnike. »Otroci, nimate pojma, kako so topli,« nama je zaklicala. Ker na pomolu ni bilo dovolj prostora, je prečila k mejnemu rebro. Njeno mesto je zavzel Edo, ki se je takisto preobul. Ko je tudi on prečil v desno, sem sledila jaz. Užitek je bil, stati na trdni peči in obuti premrle noge v tople, suhe plezalnike. — Po jako zračni prečini sem dobro zavarovana prispela do prijateljev.

Zadnji solnčni žarki so ožarjali peči vrha in pred nami je ležal lahek vrhnji del stene. Po steni smo dospeli na stranski greben, kjer nas je, navdušeno tuleč, sprejel veter. Kmalu smo dospeli na vrhnjo gromado. —

Ponca pravzaprav nima pravega vrha. Vrhnja gromada naliči ogromni nagnjeni plošči mize, ki je pokrita s prodom. Gornji rob plošče predstavlja pravi vrh, ki je kaj samotni in izpostavljen spihu.

Oltar in Velika Ponca

Foto Janko Skerlep

Z vseh strani je obdan od vrhov, ki zvedavo mole svoje glave preko sten.

Edo je spravil listek s podpisi in podatki v možica, nakar smo v zavetni majhni kotanji použili svoje skromno brašno. — Na vrh smo prispeli ob šestih zvečer. Za vzpon smo torej rabili 8 ur, od teh štiri za ozebnik.

Ker se je že večerilo, smo za sestop izbrali najlažjo smer. Po južni strani Ponce vodita dve dolgi vrsti lahkih kaminov, končata pa se v prostrani krnici Velike Dnine.

Prečili smo proti jugovzhodu in dospeli do prvih kaminov. Četudi je bilo skoraj že temno, sem plezala z instinktivno gotovostjo preutrujenosti. Navadno ob podobnih prilikah vse preveč preudarjam. Nedvomno so to simptomi starosti...

Ko smo dospeli na prodišče v Krnici, je bila že trda noč. Prvi krajec meseca ni prisvetil izza vrhov, doline in krnice so bile v popolni temi. A nad nami so blestele Ponce, bele in pošastne, v mesečini so naličile norveškimi fjeldom, prav tako, kakor sem jih videla pred leti.

Optekala sem se med skalami Velike Dnine. Brezmejen je ta svet, brez poti, pokrit z razvalinami peči.

Poizkušala sem v primerni razdalji slediti tovarišema, a vse ni nič pomagalo. Polastila se me je grozna otopelost. Sedla bi in spala na toplih skalah, ki jih je podnevi ogrevalo solnce medtem, ko smo mi prezebali v severni steni Ponce. Spala bi in spala — in morda

nadaljevala pot, ko se prebudim. Svojih želj seveda nisem izustila, ker bi moji prijatelji ne trpeli takih bedastoč. S svinčenimi nogami sem se opotekala med skalami. Navdajal me je občutek, da blodim po ogromnem pokopališču, pokritem s trudnimi, prevrnjenimi spomeniki. Zbudili so se spomini, ki so me odnesli preko morja in časa, daleč proč, da nisem čula Edija, ki se je zdaj z jeznim, zdaj z ironičnim glasom zaman trudil, da bi mi pospešil korak.

Končno smo dosegli macesne. Četudi smo vsi trije že prej hodili po tej poti, jaz celo večkrat, smo vendar v temi takoj izgubili stezo. Edo je brez dolgega iskanja krenil skozi borovje in po lahkih skalah naravnost proti dolini. Pozneje smo doznali, da smo stezo pustili na desni. V neverjetno kratkem času smo dospeli do ploščadi, odkoder se odcepi pot na desno v globok žleb. Temno dno žleba je bolj naličilo stezi »*facilis descensus avernus*«, nego nadaljevanju naše steze. Toda kljub Edijevim dvomom je bil to pravi žleb, ki nas je dovedel v suho strugo Pišnice. Težkoče so bile končane; kajti od tu do Kranjske Gore je tri ure položne hoje in uverjena sem, da tudi mi nismo rabiti več.

Noč je bila jasna, a temna v dolini in črna v gozdu. Instinktivno in s svojimi izvežbanimi čuti sta Marko in Edo našla tudi tam stezo, kjer je nista videla. K sreči so se vsaj moje noge zdramile ter ubogljivo korakale dalje. Po široki kranjskogorski cesti smo vsi trije dremali, le noge so mehanično našle pravo pot in tako smo ob štirih zjutraj dospeli na kolodvor. Jutranji vlak nas je pripeljal v Martuljek in odhiteli smo na planino k seniku.

Ker smo bili štiri in dvajset ur ob trdem delu skoraj brez hrane, smo se pošteno najedli ter se nato zarili v seno in trdno zaspali.

Naša smer se ne krije s popisom plezalca Renkerja; napravili smo pač nov vzpon po severni steni Velike Ponce. Pa naj bo kakorkoli: svoj cilj sem dosegla, saj so vsi moji nižinski bacili neusmiljeno zmrznili v ledenem žlebu Ponce.

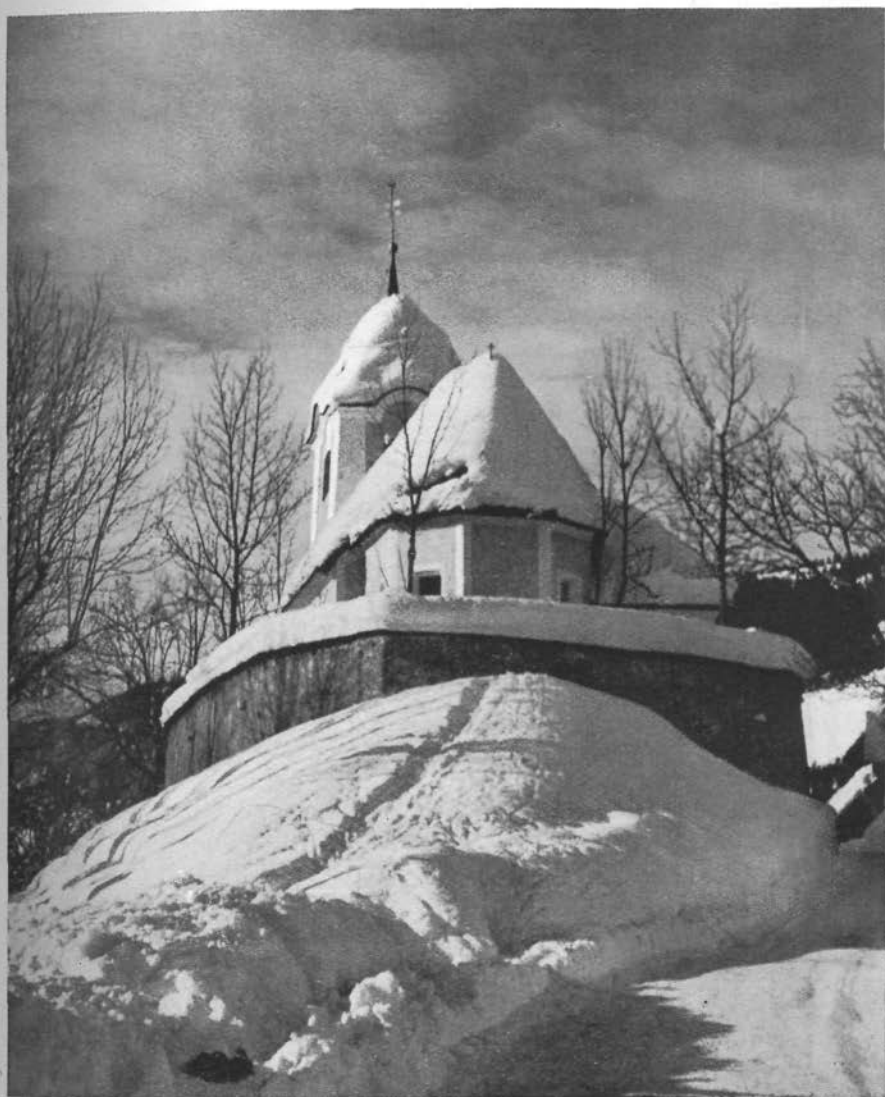
Župančič Uroš — Lev Baebler:

Dve novi v Planici

1. Severni raz Travnika.

Divje ograjena, romantična Planica, vedno me vabiš! Čujte: Nadiža poje svojo krepko gorsko pesem, poslušajo jo stene, malokdaj preplezane, veselo pozvnanjajo ovce na sočnih tratah ob Slemenu. Divje stene so nas, tudi mene, nekdanj strašile; zdaj me vabijo. Z grozo sem gledal nekdanj, sedaj zrem s hotenjem v silne, gladke stene Travnika. Kar uhaja pa mi pogled na divji raz, ki se s Travnikovega vrha spušča strmo proti severu. Ko sva v poletju (1934) s tovarišem Levom plezarila okoli Zinn, sva se naenkrat spomnila doma, Planice in tega raza v Travniku. Nadenj morava, ko se vrneva.

Ob koncu sezone, zvečer 19. septembra, sva že zadihala jesensko, mrzlo sapo Planice. Luna je nekaj časa razsvetljevala znano pot, a

Cerkev v Ratečah

Foto dr. Brilej

Ostenje Velike Mojstrovke, Travnika in Šit

Foto Tičar

b = smer skozi kamine Velike Mojstrovke — U. Župančič in L. Baebler
c = severni raz Travnika — U. Župančič in L. Baebler
d = smer Jesih-Lipovec
G = Travnikova grapa
MS = Malo Sleme
V = porasla glava Voje

kmalu so jo zagrnili težki oblaki, ki so silili izza Šit in se spuščali ob stenah globoko v Planico. Molčala sva; vreme je kazalo slabo.

Še pred zoro sva vstala 20. septembra in se odpravila po poti, ki vodi na Sleme; ko ona zaokrene iz grape na levo, sva midva šla po desni grapi dalje in sva kmalu stopila na lovsko — kozjo stezo; ta naju je vodila na levo proti skalam na široko, zeleno in zaprodno polico, ki sega prav tam od melišč Mojstrovke tja do snegov Jalovčevega ozebnika. Preko snega sva vstopila v grapo in skozi njo v skale. Na polici pod pravimi stenami sva si privoščila počitek in razgled. Zarja na vzhodu ni obetala nič prida vremena, ozračje je bilo mirno in skoro soparno. Mogočni Jalovec je bil svetlo ožarjen od solnca, a tam nad Logom in Kotovim sedlom so že viseli visoki, z vlago nasičeni oblaki, ki so se brez šuma in vetra naglo približevali. Tik pred nama pa je v nebo vzkipeł mogočni steber, ki se je dvigal od prevese do prevese.

Preko snega, ki ga nanašajo plazovi iz leve Travnikove grape preko nepristopnega praga, sva stopila v špiljo, ki je v vpadnici raza (možic). Sezula sva si okovanke in si nataknila plezalke, levo na desno nogo, a desno na levo. Čudno, kaj? Konec sezone je bilo in podplati so bili na zunanji strani stopala izrabljeni, a na notranji še kolikor toliko celi — sila kola lomi. Dobro so nama še služile.

Iz špilje sva vstopila ob 8 na visečo, ploščato poličico proti desni; prečnica je zelo težavna, krušljiva in izpostavljena, pa se že tvega, ker je tik nad vstopom, ko je človek še zagnan in čil ter se zaveda, da daleč ne more pasti. Za krušljivim levim robom je možen prehod v zgornjo krmoljo; z nje preko prevese v dno preperelega žleba, po njem preko preves v kamin. Z gvozdenjem uspeš skozi njega, navzgor do rjavih, preperelih peči v prevesah, levo ob njih do velike krmolje (možic). Zdaj je pričelo iz visokih oblakov deževati; bila sva sicer pod streho, a bala sva se megla, ki bi nama onemogočile težko orientacijo v razu. Ker dež ni ponehal, sva jo morala mahniti dalje. Kakor zanalašč pa se je stena od tu dalje dvignila strmo navzgor; na desni krmolje je bila pleža radi ogromnih preves nemogoča. Prehod sva izsilila na levi strani skozi težke, navpične poči (klin). Navpične poči presekajo vodoravne zareze, ki so na zgornjem robu prevesne in gredo proti razu — ostanki polic, ki so se odkrušile. Po pečeh vedno bolj proti desni v smeri raza na plazno polico, pod prevesami. Z nje navzgor na prvo širšo, zeleno polico in po njej nekaj metrov proti desni na rob raza. Divji pogled v severno steno in po razu navzdol! (Možic.) Dalje po ozkem, globokem kaminu z gvozdenjem na levi strani raza na prvo glavo v razu. Mogočna izpostavljenost! Raz se od tu dalje poleže; zato dalje po njem lahko naprej. Proti desni je v steno strmo prepaden, a na levo proti grapi postopoma pada. — Dež je za malo prenehal, po steni pa so se začele spuščati goste, mokre in mrzle megle, ki so z ledenimi prsti silile pod mokro obleko v izmučeno telo. Hitela sva po lahkem grebenu proti vrhu; tam pa je zapihal mrzel veter.

Za smer, ki je dobro vidna iz doline in je naravna tik ob razu na levi strani, sva rabila od spodnjega snega pri špilji 5 ur. Raz je samo v spodnjem delu krušljiv, strm pa prav do prve glave z možicem. — —

Na strmih, težkih počéh s slabimi oprijemi in stopi sem med prisiljenim odmorom mnogo premišljal, kako si plezalec išče v težkem terenu oprijema od višine kolena pa prav gori za višino roke nad glavo. Vsi oprijemi v tem obsegu mu pridejo v poštev pri dosegu cilja. Kakšni so oprijemi? So lahko obremenjeni na pritisk, to so oni navzdol in na straneh, so pa tudi lahko obremenjeni na nateg, to so oni, ki so v višjih legah od prsi; a mnogo je tudi takih majnih, nesigurnih, ki služijo le za obvarovanje ravnotežja in so le trenotno obremenjeni. Vsakemu, bolj ali manj oddaljenemu oprijemu se prilagodi dolžina in sila roke. Stopi so pa vsi obremenjeni na pritisk in si jih plezalec išče od najnižjega stojišča prav tja do višine prsnega koša. So tudi taki stopi, ki služijo izključno ravnotežju in skoroda niso obremenjeni, ali samo momentano.

Iz vsega tega se vidi, koliko mora plezalec izvežbati svoje ude, ako hoče uspešno prodirati preko težkih sten. Gibi plezalca so precizni in vsestranski; pri njegovem delu je osredotočeno ne samo delovanje zunanjih delov telesa, ampak velik delež pri plezalskem uspehu nosijo tudi možgani in čvrsti živci.

2. Kaminska smer v Veliki Mojstrovki.

24. 9. 1934. Rosno jutro je naju dobilo tam pod Slemenom pri mrzlem studencu. Solnce še ni posijalo na rosne travne bilke in na naju. Sedela sva in gledala. Veliko je bilo lepega. Tam na slemenih Ponc so se že porajali slabotni prvi solnčni žarki, tudi rezi Šit so bili narahlo ožarjeni. Pod stenami Velike Mojstrovke se je pasla tropa gamsov. Krasno rano jutro... Zagledala sva se v najino nameravano

Severna stena Velike Mojstrovke Foto J. Lipovec

a = smer Jesih-Lipovec 1932

R = riža — lovska steza

N = mesto padca gđe. Jesihove

b = smer skozi kamine Velike Mojstrovke

U. Župančič in L. Baebler

P = padec Župančiča

(Svojo direktno smer -a- je opisala M. M. Debelakova v Plan. Vestniku 1934, 22—24. — Uredn.)

smer, katero je pred šestimi tedni naskočila naša pogumna Pavla. V svojih upih in željah sva jo videla zopet v naših ponosnih, izklesanih stenah.

Kmalu sva po melinah stopila na Rižo, po kateri pelje lovska steza, ki je mestoma zavarovana. Z grebenčka na njej, ki je bolj desno od vstopa že preplezane smeri v Veliki Mojstrovki, a pred Malim Slemenom, sva vstopila ob osmih v lahke skale s prečnico na desno v slabo izražen žleb, ki privede v kamin. Na vrhu sva prečila zopet desno in sva preko drugega žleba napredovala v smeri črne

luknje, dobro vidne iz doline. Pod luknjo sva prečila še izprano grapo z gladkimi žmulami (klin reševalne ekspedicije). Prišla sva na pesek pod luknjo (možic). Previdno sva naskočila kamin desno od luknje, ki je polna alg. Kamin privede v mokro poč, ki tvori prvo težko mesto. Tu je šlo še brez klinov. Iz poč je omahnila Pavla. V preperelih, mokrih kaminih in počeh se pač le redkokdaj dobi žila, v katero bi se s sigurnostjo zabil klin. Nad počjo se preide v kamin, ki se pretvori više v gladke — suhe poči. Po teh se dvigaš lahko s sigurnimi oprijemi na polico (možic). Po krušljivi in zaprodni polici greš kakih 10 m na desno v dno vrhnjega kamina, preko krušljivih odlomov v kaminu pa do votline pod prvim prevesnim skokom. Prehod je na desni strani kamina preko skoka nemogoč; zato lestva na levi krajni poč (klin). Nad skokom dalje priplezaš do nove prevese, pod katero je navpična, globoka zijalka. Preko mokre poči nad skok do suhega in gladkega navpičnega kamina. V razkoraku, z obrazom proti Slemenu navzgor, izvršiš zgoraj prestop na desno in obrat v kamin, ki privede v algasto votlino pod preveso s počjo, pet prstov široko in z ravnimi, vzporednimi gladkimi stenami. Iz razkoraka prečim proti desni (klin). Težavno ob desni navzgor zabijem drugi klin; ker ni siguren, ne denem skozi njega vrvi, služi mi samo kot oprijem za desno roko. Leva roka popušča, komaj se spustim do prvega klina. Ko se odpočijem, naskočim znova in zabijem nad glavo še en klin, a dalje ne morem; skrajno težko in z zadnjimi silami se vrnem k prvemu klinu. Čez nekaj časa nov poskus. Radi sigurnosti pribijem še prvi klin in preko zgornjih majavih pridem tik na rob prevese. Stopov ni sigurnih, desna roka mi ne služi, ker nima nikjer prijema, vseh 6 metrov višine sem preplezal z levo roko in s slabimi stranskimi stopi. Čutim nemoč leveice, previdno se malo spustim na niže, a kmalu mi poidejo moči — spustim nehote — padam, roke stavim pred obraz — in že sem niže prvega klina (3 klini in 2 zaponki).

Poskus naravnost preko poč se mi posreči — zelo težavno. Više so še tri krušljive in preperele prevese (klin). Nad njimi ogromen platast, masiven blok, ki zapira ves kamin; tik pod njim prečnica na desno in na blok. Nad blokom se kamin poleže, a postane krušljiv in privede kmalu na rob stene pri stolpu z rdečimi algami; podobne so markaciji (možic). —

Smer je naravna, vidna, izpostavljena, izrazito dolomitskega značaja. Osnova ji je spodnji kamin desno od algaste votline, nato nad njim po polici do dna zgornjega kamina in vse po njem do vrha. Izredno težka je radi prevesnih, mokrih in algastih skokov v zgornjem kaminu. Plezala sva pet ur s počivanjem. —

P a d e c ! Človek tvega in prepozno zazna; da mu moči pojemajo. Hipno se zave kritičnega položaja, mišice mu nehotno popuste in zgodi se ono, česar človek noče. Dvignil sem roke pred obraz in zdrknil. Čakal sem, kdaj se ustavim; to vem. Hvala Bogu, da sem padel v prevesi in da me je tovariš in klin, ki se je popolnoma povetil, zadržal še prej, preden sem prišel na tla; obvisel sem ko obešenec v zraku. Kmalu sem se zavedel in prijel za vrv, ki me je tiščala na prsni koš, da mi je pojemale sapa, katero sem s hlipanjem

lovil. Hotel sem se — brez moči — dvigniti z rokami po vrvi. Bal sem se, ali je klin sploh še tako trden, da bo držal mojo težo; roke niso imele moči, da bi se na njih dvignil. Počakati sem moral še nekaj hipov, oprt z nogami v steno. Po obrazu in vsem telesu sem čutil vroč pot, a bolečine samo okoli pasu, kjer me je pritegnila vrv. Ko sem se dvignil do klina, sem videl, da se je skoro izruval, a zaponka se je popolnoma stegnila. Le s težavo sem prečil do tovariša, ki mi je priporočal počitek in mir. Zavedel sem se, kaj mi je tovariš — opora večja od sebe; sedaj verujem, da vrv združuje ljudi in da ni samo moralna opora, kakor se večkrat trdi. Dober tovariš je jamstvo za sigurnost, mirnost in tveganje, sploh za uspeh. Človek se v takem slučaju resnično in iskreno naveže na sočloveka. — Ko sem si malo opomogel, sem v svesti dvojnih moči brez strahu zaplezal mirno navzgor. Ker sem vedel, da sem v dobrih rokah tovariša, tudi uspeh ni izostal. V stenah ni delo enega, tam deluje dvoje organizmov za izvedbo istega cilja.

Vinko Modec:

Severna stena Štajerske Rinke

(Savinjske Alpe.)

V tej steni vlada leto in dan mir, samo rušeče se kamenje, šumenje slapa v kuloarju in spomladni plazovi poživljajo tihoto in naznanjajo svetu, da je tu notri na delu divja elementarna sila, ki počasi gloje in izpreminja obliko skalovja. — Mogočna je stena v svoji smeli zgradbi, skrita radovednim očem; samo vrh, značilna glava nad gredino, gleda okoli po bližnjih sestrah, ponosno in kljubujoče.

Spominjam se iz prvih let lazenja po hribih, da sem se čutil nekako izzvanega, ko sem zagledal s poti na Savinjsko sedlo rjavi kuloar, ki deli ostenje Štajerske Rinke in Križa. Tam gori v vrhnjem kotlu, ki ga tvorita vrhova obeh Rink, je prava zibelka bistre Savinje; tam je začetek njenega življenja: poganja se čez rob v dvestometrsko globino, tam se razprši po skalah pa se zopet združi in izgine v melišču pod steno. Za hip se prikaže v grapi pod zasipanim hribom, potem zopet zbira svoje moči pod gruščem za mogočni skok — »slap Rinka« — v Logarsko dolino. Da! Divji in veličasten je tisti kot v naših hribih.

Stena je morala dolgo čakati na prvi obisk. Vsenaokoli so padale stene in grebeni; samo ona je še stala nedotaknjena, samo-svoja. Pa je prišel čas, ko je morala tudi ona kloniti pred majhnim, neznatnim zemljanom. Zazvenel je na njej zvok klinov, plazila se je vrv po robovih njenih skal, vodeč dvoje človeških bitij — plezalcev.

Bilo je krasnega junijskega dne (29. junija 1931); solnce je hodilo še nekje tam za Grofičko, za Raduho, jutranja rosa je pokrivala okrešeljso zelenje, ko sva z Režekom zapustila tihi Frischaufov Dom. Molče sva hodila po znani poti proti Savinjskemu sedlu. Moj dični plezalni tovariš se je podajal z menoj v popolnoma neznan

svet, ki se je izkazal kot najtežji v Savinjskih Alpah. Povedati moram, da sem bil tisto leto rekonvalescent; moja zlomljena roka še ni bila za pravo rabo, lahko sem se nanjo opiral, vse drugo delo sem z njo samo »markiral«. Kako bi bilo pri morebitnem padcu tovariša s samo eno zdravo roko, si nisem upal niti misliti. Ko sva pa tam, kjer steza preči grapo in se začne dvigati v serpentinah med ruševjem, zagledala tako blizu predmet najinih mnogih pogovorov še nedotaknjen, bi naju, ki sva zaupala drug drugemu, nič na svetu ne odvrnilo od stene. Visoko gori, ko sva že zapustila pot in krenila na levo proti steni, sva se zdaj pa zdaj ustavila in presojala vstopne možnosti. Kmalu sva spoznala, da imava samo dve možni mesti za vstop. Levi del stene ob znani konti nama ni ugajal, ker bi zašla v silne previse in bi morala potem prečiti čez vso steno na njen desni rob, kjer ta gromada previsov preide v prestrmo, mestoma navpično steno. Sploh bi po tem delu prišla šele na gredino, ki tvori nekaj podstavek za vrhnji del Štajerske Rinke, za takozvano Glavo. Izbrala sva si torej desni vstop, ki je ležal bolj v pravcu najine namišljene smeri.

S kladivi v roki sva načela strmo snežišče pod steno. Kratko, nepričakovano vožnjo po trdem snegu sem hitro ustavil... No, pa sem bil kljub temu kmalu pri tovarišu, ki je že v okovankah brusil po vstopnem skalovju. (Smer a). Pred seboj sem zagledal dva žlebova, ki sta se dvigala po majhni položni steni, ki tvori prizmatični sklad, prislonek pravokotno na glavno steno. Režek si je izbral levi žleb tik ob steni, a jaz desnega, to pa zaradi tega, da mi ni bilo treba paziti na nastavljeno kamenje. Plezala sva kar v čevljih in nezavarovana, ker je bilo dovolj oprimkov in stopov. Seveda je pa pod nama na snežišču zaživelo; čistila sva si vsak svojo pot včasih hote, včasih nehote, kakor je pač nanese. Tam na rezini (1), kjer se odpre pogledu mračno skalovje kuloarja, sva prišla zopet skupaj. Instinktivno sva začutila, da bo sedaj prišla resna plezalska naloga na vrsto. Odložila sva svoje butare in se kolikor mogoče udobno namestila na ozkem prostoru rezine. Bilo je ob šestih zjutraj.

Po odmoru, ki sva ga porabila, da sva se plezalsko opremila in nekaj prigriznila, je Režek, ki je prevzel vodstvo za vso turo (sam sem zaradi roke prevzel vlogo moralne in »materialne« opore), izginil po ozki lašti za rob v območje kuloarja. Ker pa iz rezine nisem mogel paziti na tovariša, sem moral po tisti ozki lašti za njim. Po nekaj metrih plezanja sem prišel do mesta, kjer lašta strmo zavije navzgor in preide v plitev rdeč žlebič. Tu me je čakal tovariš, ki je medtem že določil nadaljnjo smer. Tik nad nama se je dvigal v kratki, navpični steni kaminast žleb, višje gori zaprt s previsnim skalovjem. Pod previsom se je svetila strma plošča, vodeča okoli roba na severno stran. V razkoraku je Režek po sluzastem žlebu plezal gori proti plošči. Na mestu, kjer žleb zapira previsno skalovje, se je ustavil, zabil klin in me pozval, naj mu sledim. S pomočjo vrvi sem bil kmalu pri njem. Stala sva na majhnih stopih v steni žleba, zavarovana na klinu, in sva motrila možnosti prehoda. Kam izgine plošča tam za robom, tudi od tu nisva videla; pač pa se je na desni

strani nad ploščo pokazal previsen kamin, ki se tudi ni zdel vabljev. Režek se je odločil za ploščo, ker nerad rine po kaminih.¹

Zopet je opravljalo kladivo svoje delo, klin je pel v vedno višjih tonih, dokler ni dobro sedel v razpoki sredi plošče. Tovariš je prestopil na ploščo ter v tegu vrvi izginil okoli roba. Silno počasi je potekala vrv za robom; slišal sem nekje gori nad seboj tovarišev godrnjajoči glas, vrv je pa kazala komaj še nekaj življenja. Nato kratek sunek, vrv je nemirno drgetala, od nekje je prihrčalo malo kamenja... Negotovost je visela v zraku. Prisluhnil sem, od

Foto
ing. F. Avčin

Vrh Štajerske
Rinke iz stene
Križa

nekje je prihajala k meni dobro znana pesem klina, roka je pustila vrv in že sem izbijal klin iz razpoke. Po tegu vrvi sem začutil, da moram slediti tovarišu. Izbil sem še klin na plošči, potem sem radovedno pogledal okoli roba. Tovariš je stal v solncu visoko gori in je potegoval vrv k sebi. S plošče sem prestopil v silnem razkoraku na majhen stop, prijel višje gori za borni opreme — ostalo je opravila vrv in bil sem nad previsom v lahkem terenu (2).

Stala sva na robu velike poševne plošče trikotne oblike. Od tu sva plezala istočasno po lahkem žlebu med ploščo in navpičnim skokom, na koncu se prerinila skozi položen kamin, se dvignila čez kratko, navpično stopnjo in obstala v luknji pod previsno počjo (3). V varni in hladni senci luknje sva se za nekaj časa odtegnila žgočim

¹ Pri ponovitvi ture, v avgustu 1934 z M. Gregorinom in štirinajst dni pozneje z Lipovškom, se je izkazal kamin kot lažje prehoden od plošče.

žarkom solnca, pojedla zadnjo limono in se nato vdala tistemu prijetnemu počitku, ki ga doživiš samo v strmih pečinah, kjer si svoboden in prost vsakdanjih morečih skrbi.

Končno sva se le morala dvigniti pogledat, kako bova prišla iz luknje. Na njeni vzhodni strani se strmo dviga napokano skalovje v previsni formaciji, ki tvori višje gori kratko poč. Te poči pa nisva mogla doseči drugače nego tako, da sem splezal gori na rob, zabil klin, se zavaroval na njem ter tako nudil tovarišu živ plezalni teren do poči. Položaj ni bil niti lahek niti prijeten. Tudi sva se z Režekom zavedala, da tu ne bo nikakega kompromisa in da mora Režek priti čez, kakor hitro zapusti moja ramena. Kajti klin, na katerem sem visel, bi ne zdržal sunka niti enega telesa, kaj šele dveh! Da o pravilnem varovanju niti ne govorim. Riziko je bil torej popoln.

Precej dolgo je stal Režek na meni, preden se je odločil za drzen in tvegan poskus. Kar oddahnil sem se, ko je zapustil moja ramena in me ni več potiskala v globino teža njegovega telesa. Nekaj sem mu pomagal še z roko, da je dosegel vrhnji rob poči; nato je prestopil v razkoraku na levo in — situacija je bila rešena. Napetost je popustila — nič se ni zgodilo.

Človek je res čudno bitje. Vedno smatra ono stvar za težko, kjer se kaj »zgodí«, pa naj bo to kjerkoli. Težkoča tu ne igra nobene vloge, samo dogodek, oz. nesreča. Zato so tudi po krivem razvpite nekatere stene, ki so v plezalskem smislu lahke in zato dostopne tudi takozvanim priložnostnim plezalcem. Ti pa ne sodijo stene po njeni pravi vrednosti, ampak jim je merilo le število nesreč, pa naj je stena od tal do vrha ena sama grapa, polna grušča.

Priznati pa moram, da je ono mesto skrajno težko; saj sem od takrat že dvakrat okušal tisto previsno poč nad luknjo. Če bi nad njo ne bilo prehoda (kar se ne vidi prej, dokler nisi čez), bi bil plezalec obsojen na padec, ker bi ne mogel nazaj radi izmučenosti in premajhnih opor. Klina pa ne spraviš tam okoli nikjer več v kako razpoko.

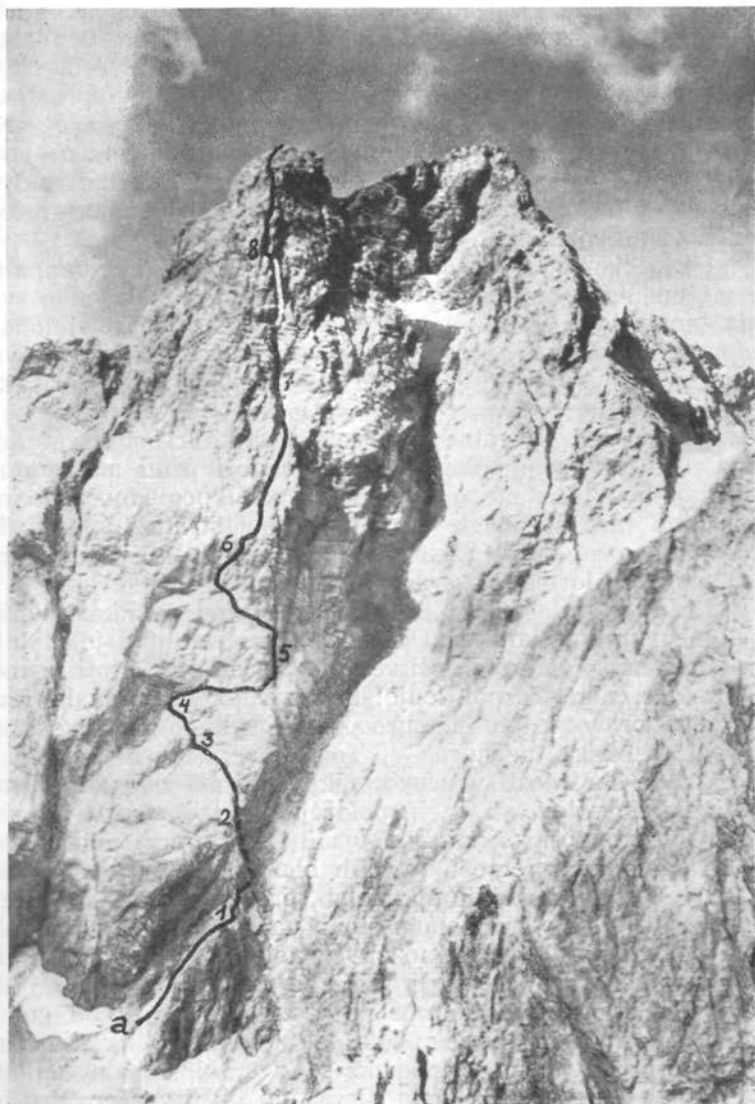
Zame pa je bilo delo lažje: vrv mi je nudila sigurno oporo in z njeno pomočjo sem prestopil iz poči v strm plitev žlebič ter po njem gori do tovariša. Tu sva malo počivala, nato sva sledila strmi polici za dolžino vrvi istočasno gori v sredo stene pod streho ogromnega, nad steno visečega sklada. Tam (4) sva imela glavni počitek in prvo tretjino stene za seboj. Ura je bila 10.30. Za tistih 200 m stene sva rabila cele štiri ure in pol. Kako pa bo naprej, sva že slutila: stena je tu v vsej svoji širini zaprta s previsi in hudo strma.

Solnce je neusmiljeno žgalo, iz skal je puhтела vročina, midva pa žejna in brez vode. Da, v kuloarju je je bilo dovolj; slišala sva njeno prijetno šumenje, kar je še povečalo najino žejo. Zato sva kaj kmalu zapustila mesto, kjer sva počivala.

Režek je zaplezal po strmi plošči navpično tik pod previs, kjer je zabil v razpoko klin in nato prečkal na desno proti zapadu po 20 m vesni prečnici.¹ Kmalu sem mu sledil. Občutil sem vso nepri-

¹ Lažji je prehod po plošči, kake 4 m pod vesno prečnico.

jetnost te prečnice; kajti leva roka nikakor ni mogla prenašati cele teže telesa. Na koncu, ko mi je roka že čisto odpovedala, se je plošča toliko vzbočila, da sem s pomočjo trenja telesa ob skalo ob-

Štajerska Rinka (smer vzpona: a–8) in Križ

ležal na njej in tako počival. Nato me je Režek spustil nižje doli na široko lašto, po kateri sva nato istočasno prešla na zapadni rob stene. Od tu sva plezala po strmi, skladasti polici kakih 15 m navzgor ter prišla do velikega kamina, ki prihaja iz kuloarja in reže

ves zapadni rob stene do gredine pod Glavo. V kaminu (5) sva plezala za dolžino vrvi; nato sva ga zapustila in splezala po strehastih skalah zopet nazaj v steno.¹ Prišla sva na lažji teren ter sledila dvema plitvima kaminoma proti vzhodu na rob malega raza.

Bila sva tik pod gredino (teraso 6) in v — škripcih. Tik nad nama se je dvigala gladka navpična stena, vrh katere se nama je smejal »lep« previs. Tistih borih 20 m, s previsom vred, naju je veljalo dve debeli uri, preden sva se s pomočjo klinov spravila čez. Bila sva že izmučena, posebno tovariš, ki je moral vedno plezati kot prvi. Najhuje pa sva trpela radi pomanjkanja vode. Če bi ne vedela, da se za vrhnjim previsom skriva terasa, bi za tisti dan zaključila svojo plezarijo. Tako sva pa le rinila dalje in sva imela srečo, da sva končno stala oba na toliko zaželjeni gredini.

V tej kratki steni sva zabila pet klinov. Nisva več zaupala ne svojim močem ne drug drugemu. V tem stanju, v kakršnem sva se nahajala tam na terasi, nisva bila več zmožna za težko delo, ki je naju še čakalo višje gori v steni Glave. Iskati sva začela pripravnega mesta za prenočevanje; kajti kazalec na uri je naju opozoril, da je peta ura že minila.

Po počitku sva pobrala vsak nekaj zank vrvi in sva plezala istočasno po krušljivem položnem skrotju gori proti malemu razu, ki je prihajal od robu stene in nama zapiral pogled v kuloar. Na vrhnjem robu raza sva zagledala pred seboj strm žleb, ki prihaja iz kuloarja in reže steno Glave do vrha. Višje gori, kjer preide žleb v kaminasto formacijo, sva si izbrala mesto za bivak.

Naveličana sva že bila. Želela sva si samo počitka, mehkega, najrajši onega pri Jakatu na Okrešlju. Tako vabljivo je stal Dom sredi zelenja, da so se najine oči vedno obračale doli proti njemu... Sploh je v nas čudno razpoloženje: ko laziš takole po skalah in občutiš njihovo pravo trdoto in surovost, si nekako podzavestno zaželiš nekaj mehkega, nežnega —. To je pač naše neutešeno hrepenenje iz ene skrajnosti v drugo; nikdar nismo zadovoljni sami s seboj, pa naj bo v tem ali onem položaju. Vedno manjka še nekaj, vedno... Takrat, ko si sredi skalovja in iščeš bornih oprimkov in stopov, se spomniš prijetnosti mehkih blazin v dolini; tam v vsakdanjem življenju pa hrepeniš po skalah, previsih in kaminih. Spomniš se na to ali ono mesto v znani steni, na tovarišev resni, z rahlim nemirom pokriti obraz, ki pazno zre za teboj. Neki stalni nemir je v nas, ki nas žene sem in tja in kliče po rešitvi. — —

Zapustila sva raz in plezala po trdni skali v žlebu gor pod kamin. Slutnja naju ni varala. Tik pod kaminom sva našla malo kadunjo s finim peskom, pripravno za dva, ki nimata velike izbire. (7) Tisti dan sva zaključila plezalstvo ob 6 zvečer. Prostor v kadunji sva lepo uredila in bila bi zadovoljna, ko bi dobila vsaj malo vode. Ker pa je bil še dan po skalah, sva vsak na svojo roko lazila okoli, stikajoč za malimi zelenimi blazinicami, ki dajejo, če jih žvečiš, nekaj osvežujočega iz sebe. Pa tudi tega je kmalu zmanjkalo.

¹ Pri letošnjih (1934) ponovitvah sem pa sledil kaminu še za kakih 10 m višje, preden sem zavil v steno. Mesto je tu skrajno težavno.

Noč sva prebila še razmeroma dobro. Zeblo naju ni, razen v zgodnjem jutru, ko se je porajal novi dan. Nestrpno sva pričakovala prvih solnčnih žarkov, ki bi ogreli mrzle skale in najine premrle ude. Pa sva tudi to dočakala. Solnce je vtilo v naju novih moči in spet sva zrla veselo okoli po skalnatih strminah. Ob 6.30 sva stala opremljena za nadaljnjo plezarijo.

Sedaj sva si šele točno ogledala možnost nadaljnjega prehoda. Iznad kadunje se dvigata dva kamina: levi naravnost navzgor, desni pa se položi proti robu stene. Izbrala sva si levega, ker je bolj odgovarjal smeri celega vzpona. Plezala sva po kaminu za dolžino vrvi in prišla na majhen rob, po katerem sva splezala višje gori pod velik črn previs. Izpod previsa sva prečila na desno po strmih ploščah za nekaj metrov, nato pa naravnost navzgor čez previsne sklade v dnu žleba. Tako sva plezala za dve dolžini vrvi in dospela na široki polici pod 4 m visoko navpično steno. Zapustila sva žleb; saj se je Režek že naveličal kaminov in si je želel proste stene.

Tam na polici sem se usidral v prepoki, vrv pa je tekla okoli nekega skalnatega nosu. Tovariš je poskušal steno tu, tam, ondi, pa ni nikjer prišel daleč. Postajal je že nemiren. Zapustiti sem moral svoj varni kotic in se predati tovarišu v uporabo. Stopil mi je res kar na glavo, dobil je zgoraj nekje majhen oprimek in je na ta način dosegel vrhnji rob stene. Vrnil sem se na svoj prostor, Režek je medtem že zabijal klin.

Položaj je bil sledeč: Pred seboj je imel strmo ploščo, ki se je pod njim grezila v prepad. Na njegovi levi strani je velika luska tvorila s ploščo previsen ozek kamin (8), na desni pa se je strmo dvigal rob stene z nastavljenimi razpokanimi skalami. Tovariš je poskusil priti po robu višje gori in od tam prečiti na levo nad kamin. Vendar mu ni uspelo, ker se mu je na robu odklala velika skala; ni dosti manjkalo pa bi letela oba skupaj čez steno. Skrajno previdno je izpustil tisti blok in splezal nazaj h klinu. Pozval je mene, naj splezam k njemu, da skupno presodiva položaj. Tisto mesto tam pod kaminom je res bilo divje. Uvidel pa sem, da bi se dalo priti po kaminu v lažji teren. Režek je bil že preveč vznemirjen in je pre-pustil vodstvo meni.

Po ozki, strmi lašti sem prišel pod kamin, po katerem sem gvoz-dil kakšnih 7 m navzgor, nato prestopil čez ploščo na desno, sledil zagruščenemu koritu pod kratko previsno poč ter po njej gori pod velik previs. Tovariš mi je sledil. Od tam sva zagledala na desni strani ono veliko vrhovno žmulo, ki visi nad severozapadno steno. Videla sva, da vrh ni več daleč. V žlebu sva preplezala še nekaj kratkih poč, stopila na majhen rob in pred nama se je pokazal — vrh. Ura je bila 10.30.

Stena je ležala v opoldanskem solncu pod nama. Spet je zavladal mir v nji. Skoraj 30 ur je bila stena priča življenja dveh plezalcev; sedaj bo po njenih strminah gospodarila le divja moč prirodnih sil.

Tam v kotlu med tremi Rinkami sva ležala sredi snežišča na kopni skali in pila, pila iz malega potočka, ki je veselo žuborel preko skale.

Ne vem, kako je to: Na vrhu si. Za teboj pa stena, v kateri si iskal svojega trdega nasprotnika; morda si med plezanjem prišel do težkih mest, ki pa si jih končno le pustil za seboj. A vendar na vrhu nisi zadovoljen z resnico, da je stena in vse, kar si doživel v njej, že za teboj, da je že prešlo v preteklost, v spomin, da ni več ono nestrpno pričakovanje: »Kaj bo?« Zgodba se potem ponavlja kje drugje, na položajih, ki so slični, a radi življenja, ki ga prinese plezalec s seboj, tako različni od prejšnjih...

Opomba: Tura je prvenstvena in je bila izvršena 29. in 30. junija 1931. leta. Čisti čas plezanja je znašal 16 ur. Stena je po svoji klasifikaciji skrajno težavna in naporna. Izpostavljenost je tu silovita.

* * *

Avgusta 1934 sta dve plezalski družbi izvršili isti vzpon v steni; jaz sem bil pri njih. Sicer pa šteje stena malo obiskovalcev.

Ana Tuma:

Perister 2532 m¹

Bitolj, po vojnih vihrach dosti zapuščeno mesto, odtrgano od Soluna in morja, še ne more prav oživeti. Zvezano je bilo doslej le na Gradsko s slavnopočasno, ozkotirno železnico, po kateri prevoziš 70 km daljave v 10 urah; poleg tega pa se vrši osebni promet z avtobusi.

Prijazno me je, ko sem prišla z Grškega, pozdravila domača govorica, ki je za čudo podobna slovenščini, in sem se brez težave pomenila z domačini. Ogledala sem si najprej mesto, šetala se po glavni ulici ter se ustavila na klopici pred ponosno stavbo Sokolškega doma. Na nasprotni strani je velika vojašnica, na prostranem dvorišču so ravno vežbali prepotene novince. Soparno je bilo prav zares, solnce je neusmiljeno žgalo, zemlja je kar vpila po dežju. Ozrem se po obzorju. Kajmakčalan 2525 m na vzhodu se je zakrival v megli, nad Peristerom so pa viseli težki temni oblaki. Zaslutila sem lepoto razgleda razenj, zanimala me je flora naših južnih gora, rada bi si pogledala od blizu domače pastirsko in kmečko življenje. »Hajd' gor!« mi šine v glavo. Moja izjava, da mislim na Perister, je vzbudila med znanci v hotelu burno debato, če je sploh možno dekletu samemu v makedonske gore. Nisem se dala motiti v svojem naklepu, vdala sem se le v toliko, da sem sprejela za »gardo« domačina, turista-amaterja. Ljubo mi je to bilo v toliko, ker nisem izgubljala časa z iskanjem smeri; poleg tega je Vasilij Stavrovič dober poznavalec domačega kraja in naroda — pa mi je mnogo zanimivega povedal.

Odpravila sva se ob 5 zjutraj iz Bitolja po cesti proti vasi Nižje Polje. V potoku kraj ceste sem radovedno ogledovala neko čudno napravo. V okroglo korito, kaka dva metra premera, je bila napejlana voda po strmem žlebu in je v divjem vrtenju sukala kose do-

¹ Po novem zemljevidu vojaškega zemljepis. urada v Beogradu.

mače črne tkanine, češ, da se blago zgosti in opere. Tako korito ima skoro vsaka hiša ob potoku.

Prikoračila sva v Nižje Polje, kjer me je vodnik pogostil z mlekom na svojem majhnem posestvu.

Okoli 7. ure sva krenila v breg. Strmo se vzpenjajo pobočja, z vrha se še belé snežniki. Svet je porastel z nizkim drevjem in brinjem. Solnce je žgalo moje mišice, malo zmehkušene od morja, počasi sem lezla kvišku, pred mano klepetavi »Makedonec«. Joj, kakšne strašne stvari mi je znal povedati od volkov, medvedov in bikov! Volka je srečal na 10 m, bik je nabodel pred njegovimi očmi

Na tretjem vrhu Peristera, v ozadju Prespansko jezero

žensko na »stomak« (želodec) in jo pomandral do smrti. Izogibal se je šume, kjer se baje skrivajo »kurjaci« (volcje). Na prvem grebenu stoji »smatrášnica«, t. j. koliba še izza vojne iz poldrug meter debelih betonskih sten, iz katere so Bolgari opazovali gibanje Francozov v dolini. Ta stavba ostane pač za večne čase dokument človeške podivjanosti, kakor vse ostale utrdbe pod Peristerom. Zavarovanim Bolgarom je bil pač lahek posel, kljubovati nasprotniku v dolini, a mučil jih je glad. Pred kolibo sva sedla ter odložila svoje oprtnike.

Lep je razgled od tod po Bitoljskem polju, po mestu in Kajmakčalanu. Zagledala sem se, izpraševaje spremljevalca zdaj to, zdaj ono. Nisem pri tem opazila črede govedi, ki se je približala. Velika žival se pripase prav do mene in me začne vohati. Odrinem ji gobec v stran, ne da bi se ozrla — pa slišim vzklik bežečega spremljevalca:

»Pazi, bik te bo, poznam to žival, divja je!« Počasi sem se tudi jaz umikala; bik za mano, oho, še eden, cela nuta (čreda). Nič kaj prijetnih občutkov nisem imela, ko sem gledala v divje, krvave oči svojih častilcev. Skrila sem se za smatrašnico; kajti trdovratno so mi bili za petami. Medtem je moj spremljevalec letel 200 m v dolino po pastirja, da bi razgnal živali. Le s pastirjevo pomočjo sva prišla do najine robe ter jo urnih nog popihala v viš. Kmalu nato sva srečala ovčjega pastirja. Če bi ga videla na samem, bi se ga ustrašila: ožgan, razcapan, brkat, z gorjačo in z velikimi ovčarskimi psi, ki so zarežali na naju. A bil je naravnost otročje dobrote, namolzel nama je mleka in se branil sprejeti sploh kako odškodnino. Pse sva potolažila s kruhom. Kar so zopet zarežali in se divje zapodili z grozotnim laježem v šumo. Pastir mi je pojasnil, da so zavohali volka, volk pa da beži pred ljutimi stražarji.

Najprej vede ovčja steza skozi redek borov gozdiček do divjih skal, položenih druga na drugo, deloma so temnosive, deloma svetlozelene. Naprej zopet utrdbe in pa dobrodošel bister studenček, betoniran izza vojne, ki naju je povabil k počitku.

Vrh Peristera je bil ves čas v megli in moj vodnik se nikakor ni mogel sprijazniti z mislijo, da bi me popeljal nanj. Vedno in vedno mi je ponavljal, da se na skalah lahko zlomi ali roka ali noga, da je silno zamudno, da je težko povzpeti se brez pota na vrh, razen tega me je plašil z volkovi. Nisem se vdala prigovarjanju; »če nočeš, grem pa sama,« sem si mislila. No, pa je le krenil godrnjaje za mano. Nekaj časa sva prečila hrib do stranskega grebena, potem sva jo ubrala po velikih skalah brez steze in vegetacije proti vrhu. Pod nogami v skalah sem čula bobnenje vode, ki pride nižje doli na dan.

Čim bliže vrhu, tem večje in strmejšje so postajale skale. Dobro lastnost pa so le imele: na še tako strmi ploskvi je okovanka držala; včasih se mi je zdelo, da lezem ko muha po plošči. Kakor sem videla skakati svojega »vodnika« od skale na skalo, sem skakala še jaz; le tisto moje preklicano krilo me je oviralo. Izpodrečala sem se, mislim, na prav malo slikovit način.

Vedno in vedno sva naletela na vojne jarke z žicami, na ostanke šrapnelov in puškine krogle; moj »Makedonec« mi je kazal »fišek-lije« (torba za naboje) in »eksere« (žebelj). No, vendar vrh — divja skala! Pogled je daleč na okoli prost: na Albansko-Grške gore, veliko Prespansko jezero, odtod prehod preko Galičice 2043 m k Sv. Naumu na Ohridskem jezeru. Sv. Naum je priljubljena izletna točka Bitolčanov, kamor se prepeljejo z avtobusom.

Perister ima tri vrhove, z malenkostno višinsko razliko; na najvišjem, tretjem, ima piramido. Vsi trije vrhovi so pokriti z velikimi skalami, ki delajo pristop in sestop zamuden. Malo pod nama so bila Peristerska jezera: veliko in malo, za njimi se šopiri dolg košat hrbet »Baba«, ki mi ga je Stavrović navedel kot idealen smučarski teren.

V dolini kraljuje Bitolj. Magarevsko in Bitoljsko polje sta izredno rodovitni. V ozadju se dviga Kajmakčalan, na katerega vozi avtobus do kapelice.

Sestopila sva vzdolž po skalnatem grebenu prvega vrha, kjer je moj vodnik pri svojem zadnjem izletu pozabil svoj »perorez« (nož). Ko bi usmerila sestop naravnost v dolino skozi redek gozd, bi bila na mah v dolini; a moj junaški »Makedonec« je silil na plano po velikih skalah navzdol; vedno in vedno so ga plašili volkovi, ki se baje skrivajo v gozdu pod Peristerom. Ker me ni bilo volja postreči takemu lačnežu s svojo pečenko, sem jo nekaj časa ubirala za njim; a kmalu sem se naveličala skakanja čez skale, pa sem jo ubrala naravnost navzdol, čeravno je svarilno vpil za mano in je še v dolini pravil, da sva zašla med volkove.

Že nižje doli nad dolino je lep borov gozd, v katerem stoji velik sanatorij, ki poleti služi tudi za dečji dom. Vodnik mi je pravil čuda o tem gozdu, češ: »Tak gozd je samo pri nas, nekaj takih dreves premorejo v Švici, nekaj v Nemčiji, drugod pa nikjer na svetu.« Pripisoval mu je čudodelen vpliv: vse bolnike cele Jugoslavije bi ozdravil v par tednih vseh bolezni! Sploh je bilo kar ganljivo čuti, kako zaljubljeno je hvalil vse domače: svoje hribe, svojo zemljo, svoje ljudi in celo upravo — nikjer ni večjega paradiža zanj! — pa sem z njim primerjala nas nezadovoljneže.

Hitela sem v dolino, ker sem vedela, da me brat čaka v stotero skrbeh, kajti pravljice o razbojnikih in kačakih še niso izumrle. Pot gre mimo sela Magarevo; pred vojno je bila to ena najbogatejših vasi, a od nje ni ostal kamen na kamenu. Reklo se je: »Lažje bi Magarevo vzpostavilo Bitolj, nego obratno,« a sedaj je to bogato naselje groblje; prebivalstvo se je porazgubilo, iz ostankov ruševin so zgradili le nekaj poslopij. Vojna je hudo zagospodarila. Prišla sva mimo brda, na katerem Nemci za svoje padle junake grade lastno pokopališče, neko masivno betonsko poslopje, ki je bolj podobno utrdbi.

Skozi Bitolj sva jo mahala »občudovana« od domačinov.¹ Čula sem celo nekaj o »budalah«. Res mislim, da v Bitolju še ni dosti turistov, niti ljudi, ki bi imeli smisla za tako početje.

Moj vodnik mi je poklonil šopič cvetk in več razglednic s Peristera. Obljubil mi je, da vrne obisk v Slovenijo na Triglav, goro svojega hrepenenja.

A. Truhelka:

Dva izleta u francuske Primorske Alpe

Alpes Maritimes su zid koji je Azurnu obalu odrezao od zaleda. Kroz godine i godine bile su one velikom zaprekom saobraćaju, te je ovaj kraj posve izoliran živio zasebnim životom. Lanac tih Alpa steze se prugom od 150 km od Toulona do talijanske međe. Nisu to jednolične planine; uz najstarije geološke oblike nalaze se i najmlađi. Ističu se stare geološke grupe: Les Maures i Estérel, te mlade formacije: Les Préalpes de Grasse i Les Préalpes de Nice.

¹ Časnik »Vardar« je naši planinki v štev. z dne 27. julija 1933 posvetil poseben članek: »Mlada Ljubljanka na vrhu Peristera«. — Uredn.

Izlet u Estérel.

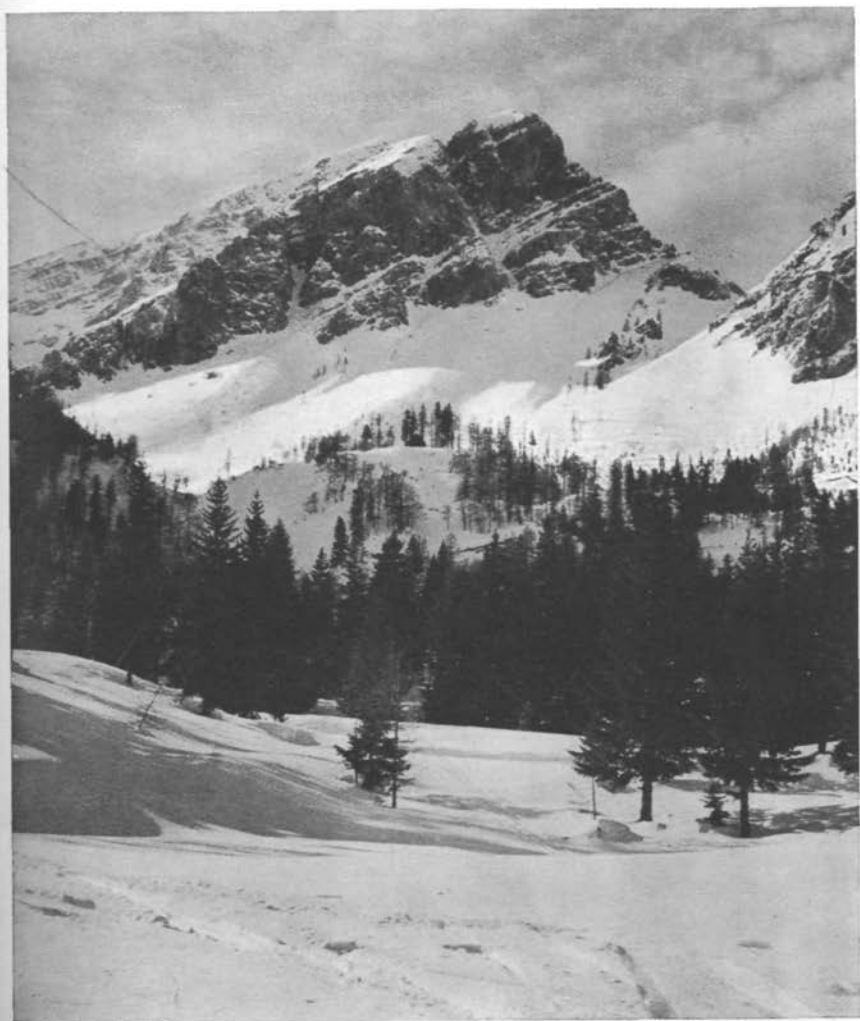
Slikoviti Estérel ne doseže više od 616 m visine i visinom ne može da imponira. Ono što ga čini tako privlačivim, jest njegova narav. Tamne granitne stijene, koje su nastavak Les Maures, ovdje su isprekrižane porfirom krvave boje. Rumen porfira u opreci sa tamnim crnogoričnim šumama i modrim morem čini ljepotu tog prigorja.

Cesta se penje laganim serpentinama na sjevernom pobočju Estércla i prolazi šumom. Nas zanimaju hrastovi plutnjaci, koji su do neke visine ogoličani, a plutovina stoji uz cestu naslagana. Ne vidimo more, nego Grasse i Alpe nad Grasseom. Ovaj je kraj, kao i

»Les Gorges
du Loup«

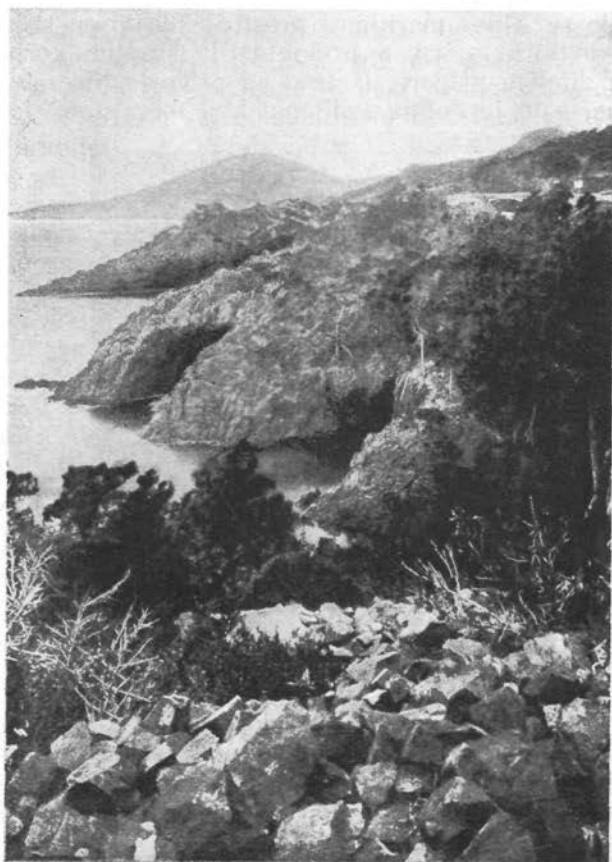
Les Maures, bio nekoć pust. Rijetko i sa strahom su putnici zalazili u Estérel. Bijaše to zaklonište razbojnicima, koji u pećinama Estércla nadoše skrovišta. Što se više penjemo, to je više crnogorice; u glavnom je to primorski bor, ali domala počinju prekrasne šume pinija. Točno ih nazvaše Francuzi »pin parasol« — kao tamne kupole stoje jedna do druge. Nedaleko šume pinija stanemo i izađemo iz autokara. Upravo smo nad Tréjusom. Široke stube vode do malenog budhističkog hrama i do velikog groblja. To je groblje Anamita, koji nadoše za svjetskog rata ovdje počinak. Nižu se bijele kamene ploče njih mnogo i mnogo sa čudnim kratkim imenima i sa natpisom »mort pour la France«. Mrtve čuva u hramu maleni Budha, a na galeriji, koja vodi do hrama, groteskni kipovi lavova, bivola, mačaka, slonova, te bića, koja je mašta stvorila. Ti su kipovi šareno obojeni i njih je mnogo, a svojom šarolikošću i grotesknošću djeluju vedro.

Mojstrovka nad Vrščem

Foto Janko Skerlep

Nastavimo put i spuštamo se k moru. Dolazimo u Tréjus, stari Forum Julii, kojega je osnovao Cezar, luku, koja je bila ishodište Vie aurelijanske. Putem vidimo ruševine rimskog akvedukta, koji je imao duljinu od 45 km. U Tréjusu su ruševine ogromnog amfiteatra, a uz rimski baptisterij naslonila se katolička crkva iz XII. vijeka i samostan. Pred crkvom nas čekaju znatizeljni gamini (mladci) i nagađaju što smo. »Des Anglais«, vele jedni, »des Americans«

»Les
Calanques
de
l'Estérel«

(Tipična
slika
»Modre
obale«)

drugi, a treći »des Belges«. Kad im rekosmo što smo, zinuše i znam da nisu bili nimalo pametniji. Danas, iza žalosnog događaja u Marseille-u vjerojatno bi znali da ima Jugoslavena.

Drugi dio našeg izleta vodi nas uz morsku obalu od kupališta St. Raphaël sve do Cannes-a. St. Raphaël ima najdulju plažu, tu se Estérel lagano spušta do mora. Inače njegove crvene pećine naglo zadiru u more, strme su, izrezane, a more ulazi u te krvave zareze, koje zovu »les calanques«. Počinje cesta, koja se punim pravom zove »La Corniche d'Or«. Doista kad večernje sunce pada na porfir, pretvara ga u zlato. La Corniche d'Or ostavivši St. Raphaël, ure-

zana je u pećine, a gotovo paralelno s njom ide željeznička pruga. I opet nas prate borovi, vidimo veliki kompleks šume, koju je uništio požar. Tu i tamo po koja vila, a od mjesta prolazimo Agay, Théoule, Trajas i La Napoule. Afrička se flora ovdje udomila, palma do palme, slikoviti aloji i veliki kaktusi.

Izlet u Gorge du Loup.

Od Estérela prema istoku ne nalazimo više pojedine gorske oblike. Otsele se Alpes maritimes prostiru kao kosa, koja što bliže Nici, dolazi to bliže moru, a prekinuta je širokim koritom rijeke Var, koji ju dijeli u prigorje Grasse-a i prigorje Nice. Još je jedna pošira dolina, a to je dolina Paillona, koji teče kroz Nicu, inače u

Slap: »Le Saut
du Loup«

toj gorskoj kosi sve rijeke i potoci skaču kroz uska ždrijela i nepristupne kanjone. Probivši put u nizinu stvaraju zelene i plodne doline u kojima se smjestiše gradovi.

Lijep primjer ovakove gorske rijeke je Le Loup, čiji kanjon ili gorge pogledasmo. Cesta skreće od Cagnes-a i penje se serpentinama, koje te često strahom napunjavu. Nije šala: za dva sata od morske visine dolaziš u visinu od 900 m! Isprva uokolo plodan kraj: vinogradi, maslinici, smokve, naranče, aloji i kaktusi. Vidiš na pećini orlovska gnijezda, gradove: St. Paul, Tourette sur Loup, a na koncu Gourdon visoko, nedostiživ. Svi stari gradovi leže na Azurnoj obali kao orlova gnijezda na klisuri. Tu bijahu sigurniji od Saracena in drugih neprijatelja, a osim toga, njihov je život vezan više uz vinograde in maslinike (danas uz cvijetnjake) nego uz more, koje nema uvjete ni za plovidbu ni za ribolov u velikom stilu. Kod mjesta Tourette sur Loup niče se terasa do terase sve nasadene ljubicama. Te se ljubice nose u Grasse u parfumerije i od tog se prihoda živi.

Riječicu Loup predosmo, veliki vijadukt ju je pregazio, a sad iza mjesta Tourette počinje kanjon. Cesta sve uža i uža u pećinu uklesana; pitamo se, kako bi se razminuli s drugim kolima: desno strma pećina, lijevo duboki kanjon. Prvi vodopad kao koprena pada sa visine, a za cestu je probit tunel u pećini. Dolaze još tri manje kaskade »cascades des demoiselles«, a na koncu najveća: »Saut du Loup«. Malo smo razočarani. Doduše Loup skače u dubinu i mi ga gledamo dvostrukom pažnjom: interesom i — jer smo morali platiti franak za taj pogled, ali se u isti čas sjećamo našeg Peričnika i Predoslja: Ovo je ovdje dražesno, ali ono naše veličajno.

Najviša točka našega izleta je onaj nedostiživi Gourdon. Za čas se nađemo u malom starinskom, vrlo nečistom, ali slikovitom mjestancu. Okupljaju nas prodavačice i nude svoje produkte, naročito suhu lavandulu i njezin ekstrakt.

Od Gourдона se polako spuštamo, ali drugom cestom, prolazimo kraj pašnjaka i pomalo se približavamo Grasse-u. Velike nasade cvijeća, naročito jasmína, govore nam o zanimanju ovoga kraja. U Grasse-u ima nekoliko tvornica parfuma. Tu se u nekima dobivaju na stari način esencije pomoću masti, dok se modernije služe većinom frakcioniranom destilacijom. Skupi su ti ekstrakti. Boca ružinog ekstrakta od 5 l vrijedi 30.000 franaka, a neko malo skladište, koje neće biti veće od 3×3 m, vrijedi 60 milijuna franaka.

Žalimo, što nije proljeće, htjeli bi upoznati ovaj kraj u cvijetu i mirisu. Sada priroda počiva kao kod nas zimi, čeka na jesen, da se probudi na bujniji život. Pa ipak, ma da je ljeto doba počinka, sve je zeleno: i akacije (ili kako ih krivo zovu mimozama) i sve vrste palma. Jedino neumorno cvatu oleandri, krasni buketi, koji uz nas trče uz put.

Naš kотиček

IZPOVED V SNEGU.

Bučer Ivan.

Skozi noč in veter so drsele smuči. Jasnina zvezd je bila ledeno mrzla.

Tam, kjer se prevali valovita pokrajina in se v eni sami ravni črti pogrezne v dolino, tam sem zavrl. V bližini je bilo svetlo kakor podnevi, mesečina je metala ostre, temne sence na modrikasti sneg, ki je bil na gosto posut z biseri in demanti. V ozadju pa se je kakor pošast bočil oster greben navkreber do vrtoglavega viška.

Čustvo sladke samote mi je prevevalo misli: samo jaz in zameteni bregovi, samo moja misel in blesk snežnih kristalov — vse drugo je bilo potopljeno v dalji: tisoč let me je ločilo od včerajšnjega dneva.

Tedaj je priplulo iz dolinske noči rahlo, komaj zasluteno, ubrano pritrkavanje. Prisluhnil sem. Veter je prinašal glasove iz doline... zvonovi so vabili.

Prijetno mi je bilo ob zavesti, da sem se umeknil dolini, da sem ušel moreči družbi. S smučmi sem zarezal v deviško belino in pustil, da me je lahki strmec gnal po mili volji. V suhi šum drsenja pa se je vedno močnejše mešalo pozvanjanje doline.

»Zdajle vabi.«

Videl sem jih, ko hitijo z vseh strani polni svetega pričakovanja, starci in otroci, fantje in dekleta, možje in žene. Plamenice osvetljujejo ozek krog in ogorki zaznamujejo pot. V dušah jim pa ihti in se smeji:

»Sveta noč, blažena noč!«

Gredo z vseh strani in verujejo v mir na zemlji in v slavo na višavah.

Plamenice se zbirajo z bregov in iz doline, z gorskih pobočij in ozkih sotesk; vse hite tja, kjer vabi z mesečino oblita cerkev sredi zametov. Plamenice se družijo in zbirajo v en sam ogenj prošnje in sladkega upanja:

»Mir na zemlji — slava na višavah!«

Nisem vedel, kdaj sem obrnil smuči v dolino. Zvabilo me je. Brzina je naraščala in v belo odejo sem risal vegaste krivulje. Za menoj se je prašilo in iskriilo, veter je rezal v obraz in ušesa, telo pa je samogibno lovilo ravnotežje in se opráščalo vse teže.

Zvonovi so vabili zmerom glasneje:

»Sveta noč, blažena noč!«

Videl sem se majhnega in drobnega ob svetlem božičnem drevescu. Od leska je oko okamenelo in samo zrlo, zrlo... Ni bilo izraza čustvu sreče, ki je drhtela v drobnem srcu.

Z ostrim zavojem sem okrenil v izvožen kolovoz, ki se je potopil v temo gozda. Prižgal sem luč, da je zarisala srebrn krog med smrekova debela. Prašil sem se med debli in moral zbrati vso pazljivost, da nisem na ovinkih tresnil v drevje. Nisem zaviral — brzina je bila premajhna proti hrepenenju, ki me je gnalo skozi noč.

Iz doline pa je klicalo glasneje:

»Sveta noč, blažena noč...«

Cerkev je razsvetljena, glorijska je razlita preko glav in tistile pobič pred oltarjem — ali nisem to jaz, takratni jaz, ko sem strmel v oltar in čakal čudeža. Prepričan sem bil, da Ga bom videl, majhnega in svet blagoslavljajočega, ker bil sem mlad in nedolžen. Veroval sem v čudež in — vera mi je bila plačana: videl sem Ga in čutil Njegov blagoslov.

Kesneje me je zgrabil svet in ni se mi več pokazal On...

Nocoj pa so me zvalili zvonovi z višin v dolino. Blazna je bila brzina po temnem gozdu, tajna sila me je gnala k pretrganim zvokom zagorskih zvonov.

V veter in noč sem pa molil: confiteor... Ljubil sem in sovražil. Šel sem v svet in se umazal... Pozabil sem na polnočnico, ko sem se še pogovarjal z Detetom na oltarju.

Nocoj me je zopet poklical.

V poslednjem trenutku sem uzrl grapo, ki je presekala strmi kolovoz. Pognal sem se preko in onstran s čudežem ujel ravnesvesje. Brzina se ni zmanjšala in svetli stožec moje luči je ril v gozdno temo.

»Izpovem se svojih grehov!«

Temni molek dejanj mi je brzel pred očmi in ob vsaki jagodi je zapeklo v srcu. Noč in drevje, veter in sneg, mraz in brzina so poslušali boleost in sladkost izpovedi...

A Dete je vabilo z zvonjenjem v belo noč in klicalo razdvojene in grešne:

»Gloria in excelsis!«

Gozd se je odprl; spustil sem se povprek po senožetih k drobni cerkvi, ki je vabila z žarečimi okni in zvonečimi glasovi.

Pred gručo fantov sem sunkoma zavrl in si odpel smuči. Neizrečen mir mi je legel v dušo. Prislonil sem deske ob cerkev in s strahom prestopil prag svetišča.

In tam?

Z oltarja se je smehljalo Dete. Z eno roko je delilo mir, z drugo je blagoslavljalo.

Zgrudil sem se pred véliko ljubeznijo in pel s fanti in dekleti, z možmi in ženami, z otroki in starci:

»Spavaj, Dete, sladkó — —«

Obzor in društvene vesti

Dr. Branimir Gušić: »Z Prokletijí« — Bješkat e Nemuna«. Poseben odtis iz »Sborníka Československé společnosti zeměpisné«, letnik XXXX, Praha 1934, sešitek $\frac{1}{2}$ in $\frac{3}{4}$. — To je temeljita razprava o geologiji in tektonski zgradbi proslulih in vendar še malo znanih »Prokletij«, opremljena z vsem znanstvenim aparatom in z originalnimi slikami take dovršenosti, kakor smo jih mi lansko leto občudovali v fotografijah, ki jih je g. dr. Gušić uslužno dal na razpolago za članke o Durmitorju. Dr. Gušić je danes pač najboljši poznavalec še dokaj v romantiko zavitih planinskih krajev, kjer se stikajo nekdanje in sedanje meje Bosne, Hercegovine, Turčije, Črne Gore, Albanije. Tiste kraje je dr. Gušić pazno prehodil kot planinec, znanstvenik in fotograf. Zato mu je lahko zavzeti točno stališče napram trditvam prednikov. Izmed domačih je v prvi vrsti Cvijić, ki je prvi uvedel v znanstvo poimenovanje »Prokletije«, a je izraz razširil od centralne apnenske skupine, ki jo edino imenuje ljudstvo s tem imenom, na vse obširno okolje tudi skrilaste formacije. Izmed tujcev pa je te kraje posebno obširno obdelal F. Nopcsa z raznimi svojimi študijami o Albanskih gorah. V zadoščenje nam mora biti, da ima zdaj prvo in prodorno besedo zopet naš rojak. V njegovi monografiji najdete zbrano vse, kar se je o predmetu dotlej reklo in se more reči.

Dr. Jos. Tominšek.

N. B. Pri tej priliki omenimo, da je v novembrski številki »Österr. Alpenzeitung«, str. 329 i. sl., izšel potopis in zemljepisna skica »Prokletij« iz peresa naše podjetne M. Marko Debelakove; čuli smo njeno živo predavanje o tej snovi. — V januarski številki letnika 1935 istega časopisa (str. 18—22) pa se razpravlja, tudi z zemljevidom, o planinah severne Albanije onstran mej Jugoslavije, v Albaniji sami, in sicer po podatkih dveh avstrijskih ekspedicij; ene iz leta 1931 (Dr. Egon Hofmann), druge iz l. 1934 (Dr. Ludvig Obersteiner). Obe ekspediciji sta bili vsestransko opremljeni in sta trajali dalj časa.

Dr. I. T.

Drago Ulaga, Knjiga o sportu. Mohorjeva knjižnica št. 71. Celje, 1934. Broš. 33 Din (za neude 44 Din), vez. 42 Din (56 Din).

Značilno je, da o sportu pišejo ne samo stalno vsi dnevniki, ampak da pravkar zdaj publikacije, ki se morajo šteti med najbolj razširjene, objavljajo vsaka s svojega vidika svojo opredelbo do »sporta«. Koledar Družbe sv. Cirila in Metoda za leto 1935 ima (str. 70) članek »Naša mladina in šport« (v članku samem se piše pravilno »sport«). Člankar priznava sportu svetovni pomen, češ, »za marsikatero narodnost je zunanji svet izvedel šele vsled njenih zmag na svetovnih Olimpiadah« (str. 72); odklanja pa nogomet in zastopa stališče, da »vsak pravi sport bi se moral spraviti v zvezo z narodnim delom v državi, kakor je bilo n. pr. Sokolstvo že pred vojno«; saj »sama telesna moč vodi v okrutnost, barbarstvo, a mi moramo mladino vzgojiti v skromnosti, trez-

nosti, vztrajnem delu«. — V Koledarju Družbe sv. Cirila in Metoda za leto 1935 je pa avtor naše knjige, Drago Ulaga, sam (str. 65) povedal »Besedo o sportu«. Ta »beseda« je kajpada v skladu s knjigo in se omejuje na nekatere načelne ugotovitve, na pomembnost sportnega udejstvovanja tudi za kmetiško in delavsko mladino, na svarilo pred pretirano sportnostjo (»dolžnost je važnejša od sporta, dom je bližji od gore«, 67), zlasti, da »gledati tekme, navijati in debatirati... se še ne pravi sport gojiti«; omenja se tudi veliko organizatorno delo našega SPD z vplivom na vso množico, z željo, da bi »čisti duh alpinizma prodrli v srce slehernika« in da bi se izobčili tisti, ki danes v planinah izgubljajo vsak čut obzirnosti in dostojnosti.

»Knjiga o sportu« — veseli smo, da jo imamo; zdaj se lahko k njej zatekamo pri mnogoterih prilikah, ko se je treba poučiti o kaki sportni podrobnosti. Škoda, da nam pisatelj ni sestavil popolnega priročnika za sport; da bi bil za to i po studijah i po izkušnjah in zreli sodbi poklican, je pokazala sedanja knjiga. Za pravi priročnik — ki ga bomo, upam, kmalu dobili — pa bo treba izpolniti te-le pogoje: Da knjiga ne postane predebela in nerodna, se izberi manjši in bolj stisnjen tisk. Odstavki se naj ne razvrščajo, kakor je običajno pri pesniških zbirkah, s presledki praznih strani, za naslove ni treba celih listov. Da se olajša iskanje podatkov, se mora sestaviti abecedno kazalo imen in dejstev (kar imenuje naša knjiga »kazalo«, je samo vsebina); navesti se morajo točno vsi viri, po katerih je knjiga spisana, in drugi, iz katerih se bralec lahko nadalje sam pouči o snovi; citati v spisu naj navedo mesto, od koder so vzeti, tako da so res verodostojni. — Vsebinsko mora priročnik obsegati vse sporte vsaj v toliki meri, da podatki zadostujejo za splošno informacijo, in vsi v enakem razmerju; ako obstojijo za kak sport posebna dela, zato tako poglavje ne sme izostati, a se bralec s točno navedbo teh del naj napotuje za posebno poučitev k njim. Tak priročnik torej udrži za svojo dobo v vseh ozirih stanje svojega predmeta in ima trajno veljavo; pri novi izdaji zadostuje izpopolnitev s časovno poznejšimi pridobitvami. — S tem smo posredno tudi povedali, v katerih ozirih naša knjiga zdaj še ni priročnik. Nadejam pa se, da še enkrat bo.

Knjigo smatram za zdaj za predhodnico priročnika; imenoval bi jo pobudnico in stražnico sporta. Ta namen pa izpolnjuje zelo dobro in v dosego tega namena jo je pisatelj — zavestno ali po zdravem čutu — usmeril i po obliki (širok, razkošen tisk) i po vsebini (domače zanimivosti) i slogu-jeziku (lahkotnost); morda je prav zato izšla ravno pri Družbi sv. Mohorja. Ljudska, in zato narodna, knjiga je; želimo, da jo naše ljudstvo dobi v roke.

Nobenega sporta se ne boš naučil samo iz kake knjige; to ne velja samo za lawn-tenis (naša knjiga str. 252), ampak za vse. Tudi slike ne zadostujejo; treba je prakse ali pa — za gledanje — filma, kakor pravi pisatelj (113) glede skokov in metov. Zato ni knjigi v nobeno škodo, da ima razmeroma malo slik; in še te so bolj »za oko«, nego za uk. — To pa bi le pričakovali, da nam »knjiga o sportu« kakorkoli pove, kaj je po njenem mnenju sport ali vsaj, kateri so sporti. Toliko si sami mislimo, da bo govor o telesnih sportih, ker se o njih običajno govori, dasi poznamo tudi druge sporte; toda kateri telesni sporti? In za kaj so sporti? Odločitev o tem prepušča knjiga bralcu, ki nekako po instinktu ali ljudskemu mnenju sluti, kaj je sport in kaj ne; knjiga pa, ki je sicer vzrasla iz prakse, a o snovi mora razpravljati teoretično, bi le morala vsaj poskusiti podati kako opredelbo. Splošna opredelba sporta res ni lahka; razmotrival sem to v Plan. Vestniku 1931, str. 24 i. sl.; a telesni (bolje morda gimnastični) sport bi se ne upiral preveč. Naša knjiga pa je šla kar mimo pojmovanja sporta, a se poslužuje na slučajnih mestih lastnosti tega pojma, kakor bi bile apriorno podane, dasi niso bile nikjer ugotovljene. V uvodu se začne s »telesno kulturo«; omenjajo se telesne vaje v vseh časih do današnjega dne, z orodjem in brez njega, tekanje, skakanje, metanje, plavanje, borenje, gimnastika, telovadba, alpinizem, telesne vaje otrok, deklet, mladcev, igre in zabave, skratka vsaka telesna kretnja bi se po praksi te knjige zdela — sport! Pozneje, str. 25, se vsaj pove, kaj ni sportno v sportu, namreč če »5000 gledalcev... uživa igro 22 nogometašev« ali če služijo sportne prireditve samo pridobitvenim svrham. Ako pa se na istem mestu pove, da je »pravi smoter sporta — telesna vzgoja« in da se večkrat potisne v ozadje »ideja sporta«, zopet ne dobimo odgovora, kaj je telesna vzgoja in kaj ideja sporta. Nekaj pozitivnega je v trditvi,

da je sport v bistvu igra (33) in da vsak sport hoče borbo (47), a »tem na stran sporta« je zmaga za vsako ceno (85). Na str. 26 se pove, da je namen sporta, oz. sportne organizacije, »da organizira ljudi in jim nudi priliko, da se krepijo in razvedrijo v — sportnih vajah«; to se pravi: namen sporta je gojiti — sport. Take stavke imenuje logika circulus vitiosus. Vsemu temu bi se izognili in knjiga bi imela za svoja navodila trdno oporo, ko bi se najprej napovedale glavne lastnosti dobrega sporta; čiste definicije bi ne bilo niti treba.

Ta nedostatek v sestavu ne zmanjšuje vrednosti in istinitosti izvajanj v konstruktivnem delu knjige. Le zgodovinski del bi si želel manj retoričen, a bogatejši na realnih podatkih. Juvenalov izrek »mens sana...«, ki se že sam ob sebi v javnosti vedno napačno izrablja, se ne sme prenesti na grški vzor človeka. Popolnoma se je prezrl ogromni vpliv postanka telovadbe v časih romantike in njen pomen za telesno vzgojo vseskozi do najnovejšega časa; mami pa jo je pisatelj izpustil zato, ker je ne smatra za sport? S tem bi se pridružil stališču telovadcev; vendar se ta sklep ne zdi pravilen, ker pisatelj »duhomorni« gimnastiki (najbrž sobni) priznava vsaj pripravo za sport (69 i. sl.). Splošni del knjige, tja do obravnavanja posameznih panog sporta (do str. 84) boš čital prav z užitkom; posebno aktualna so poglavja »Sport in žena«, »Zakaj tekmujejo« z nastopnimi navodili za doraščajočega otroka, sportni slog življenja, originalna masaža in vse »pripravljalne vaje«. Izmed vodilnih misli si zapomnimo: »Žena mora ostati vedno žena« (35); »vsem ljudem mora sport biti le nedelja v vsakdanjosti« (35), »prve so dolžnosti« (54); »vsaka nesreča je neuspeh« (41); s sportom se ocvujemo spolnih umazanosti in zablod (53), vzdržati se moramo alkohola in nikotina (58); »moč sama ni merilo za fizično sposobnost človeka« (78). Ni pa res, da bi se majhnemu otroku ne smelo pokazati, kakó naj kako vajo izvede (50); nasprotno: le siliti ga ne smeš. Da bi »akrobatska(!)« vaja, če se otrok skuša na glavo postaviti, bila škodljiva (49), se zdi očetu kope otrok dobrohotna šala.

Glavni del knjige, od str. 85 do 260, se peča z navodili za posamezne sportne panoge, kolikor si jih je knjiga odbrala. To so: lahka atletika (tek, skok, met), plavanje, Waterpolo, skoki v vodo, nogomet, smučanje, drsanje, težka atletika (boks, rokoborba, jiu-jitsu, dviganje uteži), sabljanje, lawn-tennis, kolesarstvo, veslanje, rugby, golf. — Opozorili smo zgoraj, kak bi moral biti obseg sportov, ko bi knjiga hotela biti priročnik. Pri sedanjem stanju moramo prav posebe pohvaliti, da se pisatelj v prvi vrsti in tako odločno zavzema ravno za tiste telesne spretnosti (pa naj jih nazivljamo sport ali ne), ki tvorijo od pamtiveka prirodno osnovo telesnega udejstvovanja, najprej tek in skok, potem plavanje in met (tega nekoliko premalo), končno »rokoborbo« (pa ne borbo, ki jo imenujemo s tem žal udomačenim nesrečnim izrazom, ampak tisto pristno, če med dečki navadno rvanje, metanje). Pri tem delu knjige je pisatelj prav v svojem elementu, zajemlje »iz polnega«, iz teorije in prakse; tusem bodo prihajali naši sportniki, tisti, ki so že, ali tisti, ki hočejo postati, se učiti. Tudi do nogometa je avtor pravičen; neplodno je zabavljanje, če pa po vsem svetu stotisoči kažejo aktivno vnemo baš za ta sport; naloga voditeljev je, da silno strujo obdrže v pravih mejah.

Na koncu knjige je na 6 straneh tolmač strokovnih izrazov in tujk. Dobrodošel je. Kakor se slovenščina upira tujkam, v sportu z mednarodnimi pravili se jim ne moremo čisto izogniti; beseda »sport« sama je tujka in je nenadomestljiva, le zaradi nje se je n. pr. tudi naš pisatelj mogel izogniti definiciji tega, kar pomeni »sport«. Ponekod se že loči po pomenu tujka od vzporednega domačega izraza; n. pr. »planinec« — »alpinist«, nekdanji »turist« v pomenu planinca se izgublja; naša »telovadba« se že oddaljuje od »gimnastike« (oficielne). Vendar bomo sprejeli le tujke, ki se jim je težko izogniti, ker jim je lasten prav poseben pomen (start, fair, goal — gol, jury, meeting, out, skijöring, slalom). Kjer pa le gre, se bomo posluževali domačih izrazov, zlasti če imamo stara, pristna; naše domače »smuči« s »smučarji« bodo iz srbohrvaščine izrinile »skijanje«. Za naše domače izrazoslovje sta opravila dr. Tuma in R. Badjura veliko, še ne dovolj uvaževano delo. — Tujke moramo prevzeti v izvorni obliki in pisavi, inče zabredemo v spake; prenašanje tuje izreke v naš pravopis je nemogoče, če nimamo črke za tuji glas — in mnogokrat je nimamo; edino zanesljivo sredstvo je, da tujo besedo pravilno slišim, ustmeno in ustno. V naši knjigi se izreka »fair« podaja s »fä«; tu je angleški končni — r enostavno

izpuščen — v ustih Angleža pa obstoji. Nasprotno se »sliding« pojasnjuje s »slaiding«, t. j. na koncu s polnim — g, dasi je ta zamolkel. Če hočemo biti točni, bi morali v pisavi za take slučaje uvesti posebne znake, kakor jih imajo razni učbeniki.

S »Knjigo o sportu« se lahko postavimo mi, s pisateljem. Zato končam s stavkom, ki ga je zapisal na str. 31 in kojega trden sklep bi nam naj gorel iz oči in se glasil iz ust: »Nam Slovencem bo treba izbrisati čut prevelike ponižnosti in manjvrednosti«.

Dr. Jos. Tominšek.

Knjige za smučarje.

Smuški sport je pri Slovencih izmed vseh sportov najbolj preskrbljen s tiskanimi pripomočki. Ker se zdaj pričinja prava doba smučarstva, opozarjamo na ta knjižna dela.

1. Temeljna in za smuštvo pri nas, lahko rečemo, klasična knjiga je »Smučar, smuška teorija in praksa za začetnike in izvežbane«. Spisal R. Badjura. Knjiga je izšla leta 1924 v založbi Ig. Kleinmayra & F. Bamberg v Ljubljani in je tedaj stala 30 Din. Po svoji bogati vsebini in vsestranosti je knjiga prava zakladnica smuškega znanja.

2. R. Badjura je že v svojem »Smučarju« v praksi uvedel in v glavnem utrdil slovensko smuško terminologijo. Zbral pa je nato med narodom vse izraze o smučarstvu in jih je, razvrščene po skupinah, v samozaložbi (cena 8 Din) leta 1932 že v drugi izdaji objavil kot knjižico »Smuška terminologija«.

3. Z naslovom »Smučanje« je leta 1931 izdal v Ljubljani v samozaložbi Robert Kump ukusno opremljeno knjigo, ki s točno razlago in z mnogostevilnimi slikami uvaja smučarja v vso tehniko smučanja; to je nekaka učna knjiga smučanja samega.

4. Isti Robert Kump je sestavil knjigo z naslovom »Ski«. Ta obsega 140 strani samih slik, brez vsakega besedila: vsaka slika pojasnjuje kako smuško kretnjo, slike si sledijo postopoma za smuške vaje od začetnih do težjih. Kolikor je treba razlage, jo nudi brošurica 10 strani, ki je tej res originalni knjigi priložena. Slike so izborno izvršene, knjiga je nazorni nauk o smučanju.

5. Kako naj smučar ravna s svojim »orodjem« in kako ga mora negovati, to se pravi, kake smuči, kake palice si naj izbere, kak način mazanja je najboljši za razne vrste snega, ki jih je tudi treba dobro poznati, take nauke najdemo v knjigi: Boris Režek, »Sneg in smuči, tehnika mazanja smuči«. Knjiga je izšla v samozaložbi l. 1933 v Ljubljani.

6. Drago Ulaga, Smučarska gimnastika. Ljubljana 1934. Samozaložba. 10 Din. Mala 8°, 30 strani. — Brošura se ne peča s smučanjem samim, ampak ima zbrane telovadne predvaje, s katerimi si naj bodoči smučar svoje telo posebe za zahteve smučanja pripravi prej, preden se poizkuša s smučkami na nogah, v snegu. K zgoraj naštetim splošnim smučkim navodilom prispeva ta brošura organično dopolnilo; z njo v roki lahko izvajš smuške kretnje v sobi kadarkoli, da ti telo postane ali, če si že smučar, ostane uvežbano za posebne zahteve smuka. Kakor se plavanja naučiš šele v vodi in boš napornost ter skrite težkoče smučanja spoznal edino na dilcah v snegu, je vendar nedvomno res, da je za hitrejši uspeh zelo umestno, ako si posebne gibe prisvojiš že prej, tako da jih telo opravlja nekako avtomatično; potem ti preostaja le še prenos iz vodo, oz. sneg — saj bo ta prenos sam ti še prizadeval dokaj preglavic.

Ulagova »Smučarska gimnastika« je dobro zaokroženo delo, priča temeljitega teoretičnega znanja in vsestranske prakse. Zivahno pisani splošni del se naslanja na zadevna poglavja pisateljeve »Knjige o sportu« (o smučanju str. 187 i. sl., o sprostilnih vajah str. 71, o razteznih vajah str. 74, o dihalnih str. 83, o predvajah za tehniko smučanja str. 194 i. sl.), a je vsak odstavek spisan samostojno z ozirom na smoter smučarske gimnastike. Na koncu je nekaj »hišni red« ali poslovnik za izvrševalce vaj, po domače, vsaka beseda na mestu. — Glavni del so seveda vaje same; 16 jih je, vsaka opremljena z jasno sliko in lahko umljivo razlago. Vaje posnemajo kretnje smučarja brez smuči in palic, od preprostih do težjih, kolikor jih pač izvršuje samo telo. Dober telovadec obvlada vse take vaje in še več; netelovadec pa se bo z njimi, ako jih goji intenzivno in več časa, res uvežbal. Smučanja pa se s samo gimnastiko kajpada nihče ne nauči; prav pravi pisatelj na str. 4, da je smuški sport naporen in

predstavlja za človeški organizem novo, povsem nenavadno delo. Kakor rojeni zanj pa so otroci do 14. leta; njim ni treba gimnastike. — Izbor vaj ustreza potrebni; bil bi lahko tudi drugačen, saj vodijo različna pota k istemu cilju. Posebno všeč mi je »sukanje trupa« (str. 18); figura »v plugu« in »razkoračni poskok« ni ravno estetična, zlasti za dekleta; no, dandanašnji smo se otesli takih pomislekov.

Dr. Jos. Tominšek.

»Iz naših krajev — Jugoslavija — Dravska banovina 1935«; s tem naslovnim listom je Cveto Švigelj, po svojih imenitnih fotografijah znan in odlikovan tudi v inozemstvu, za to leto izdal svoj originalni koledar. Tak koledar, sestavljen na isti način, kakor je glasoviti Blodigov, je v naše domače koledarstvo zdaj že »vpeljan« in si bo kmalu začel graditi tradicijo; to je ne samo zasluga vztrajnosti in požrtvovalnosti ter poguma sestavjalca, ampak je uspeh zares odličnega izdelka. Tako si je koledar sam utrl pot naprej in v bodočnost.

Oblika in zasnova je ostala ista; kar je prav. Ker pa koledar naj »naše« kraje predočuje tudi inozemcem, so vse napovedi podane še v francoskem in nemškem jeziku. Vsak list obsega koledar enega tedna, se začenja vedno z nedeljo in na vsakem je ena slika iz naših krajev; tako dobimo 52 listov in prav toliko slik. Slike so izbrane in razvrščene po premišljenem načrtu, časovno in snovno. Začnemo z novoletnim jutrom, ob svojem času pridejo na vrsto Velika noč, Vsi sveti in končno Božič. V začetku leta in prav tako ob koncu vidimo prirodo v snegu in smučarje, v toplih časih pa cvetje, živino na paši, rodno polje. »Naši kraji« (saj smo v Sloveniji!) so pač predvsem planinski kraji, seveda Triglav in Jalovec od raznih strani z drugimi plemenitiki izmed Julijcev, vmes tudi kak sorodnik iz Karavank in Savinjskih; plezalski so prizori (v steni Mojstrovke), a zopet nežno idilični (jutro na Vršču, narcise na Golici). Peljejo pa nas slike tudi v Gorjance, na Kolpo, na Sorško polje, v mirno vas, k zoreči ajdi... V prihodnjih letih bodo pač prišli na vrsto še kraji in motivi s Koroškega, bivšega Štajerskega itd. Nad polovico slik (30) je prispeval Cveto Švigelj sam, prof. Janko Ravnik 6, dr. Dougan 5, dr. Stanko Tominšek 4, ing. Dušan Lasič 3, po 1: Marko Frlan, Fr. Rebernak, ing. E. Höfler, Bronio Skaberne. Pozdravljamo to vsakodnevno revijo naših krajev. — — Dr. J. T.

»Foto Revija«, mesečnik za vse vrste fotografije, ki kot službeno glasilo Fotoklubov v Zagrebu, Ljubljani, Litiji itd. za letno naročnino 50 Din izhaja v Zagrebu, je v svoji lanskeoletni zadnji (12.) številki pokazala vse prednosti tega lepega strokovnega časopisa. Za večake se razpravlja o razvijanju, o fotokemiji, o temnici, o desenzibilizatorjih, o pripomočkih za povečanje, o načinu, kako se posname ivje, i. dr. Vsak prijatelj lepote pa bo užival ob priloženih, tehnično dovršenih slikah, izmed katerih navajamo korajžni avtoportret našega Slavka Smoleja, »Zimski izprehod« (Ante Kornič, Ljubljana) in Otok mrtvih (motiv znane Böcklinove slike). — Časopis se s tako vsebino sam priporoča.

Dr. J. T.

Evidenca važnih planinskih vzponov. Alpinski odsek SPD vabi turiste alpiniste, da javijo vse lanske važne in težje plezalne ture, posebno prvenstvene, v prvi vrsti one, ki se nanašajo na domače Alpe (Julijske, Kamniške, Savinjske, Karavanke), pa tudi z Balkana in drugod. Ta poziv velja tudi za bodoče v tekočem letu; alpinski odsek SPD hoče imeti v evidenci važnejše ture in bo skrbel, da se opis najvažnejših objavi v »Planinskem Vestniku«. Odsek opozarja alpiniste plezalce, da Karavank od severne strani ni še niti eden slovenski plezalec predelal. Pozivamo naše plezalce, da si za bodočo sezono delo porazdele. Osrednji odbor SPD je nadalje določil gotov znesek za podelitev nagrad pisateljem propagandnih člankov za postojanke: Sv. Janez, Zlatorog, Kamniška Bistrica, Dom na Kravcu in Velika Planina. Vse članke je nasloviti na literarni odsek SPD v Ljubljani. V poročilih je točno zapisati slovenska imena vrhov, višino, izhodišče in dohodišče, trajanje cele ture in čas čistega plezanja, ali je tura težka, srednjetežka ali zelo težka, ali je bila potrebna raba vrvi, derez in klinov, in število spremljevalcev.

Zimska markacija skozi Jelovec na Ratitovec. Radovljiska podružnica SPD je nanovo markirala zimsko pot s postaje Soteska na Rovtarico ter od tu na Pečano. S tem je izpeljana najbližja varianta za obisk Ratitovca pozimi. Saj

je s ceste pri Soteski do vrha vzpenjače (tovor lahko spelje vzpenjača) le $\frac{3}{4}$ ure hoda, od tu, po lepi vozni poti, 1 uro na Rovtarico, kjer so, na predhodno obvestilo Šumski upravi v Bohinjski Bistrici, na razpolago udobna prenočišča. Z Rovtarice do Pečane je 2 uri lagodne hoje, po krasnih Jelovških gozdovih. S Pečane se doseže vrh Ratitovca v 20 minutah. Ratitovec s planinami Pečano in Klomom ima prvovrstne smuške terene. Sestop (čez planino Klom v Dražgoše in Česnico, ali iz Dražgoš v Kropo; z Ratitovca v Sorico ali pa v Bohinjsko Bistrico) je povsod v lepem in položnem smuku. — Smučajte se in hodite skozi gozdove brez vriska in krika!

Alpinistična šola TK Skala

Kakor smo poročali v decembrski številki, priredi TK Skala brezplačno alpinistično šolo. Predavalo in razpravljalo se bo o ideologiji alpinizma, o toponomastiki, geografskem in geološkem pregledu naših gorovij, higijeni alpinista, o prvi pomoči in reševanju v gorah, o meteorologiji, nevarnosti v gorah, botaniki, zoologiji, o opreми alpinista in plezanju. Ta predavanja, ki se bodo dovršila v zimskih mesecih, se bodo praktično izpopolnila poleti s terenskimi vajami v orientaciji, prvi pomoči in predvsem v plezanju.

Vsak udeleženec te šole bo na Turncu pod Grmado izvršil poizkusne plezalne vežbe v raznih načinih plezanja, nato pa pod vodstvom izkušenih plezalcev nekaj planinskih tur v Savinjskih in Julijskih Alpah.

Šola se prične sredi januarja; teoretični del traja do konca marca, z dvema tedenskima večernima urama, praktični del šole se izvede od aprila do avgusta.

Prijave za šolo je pošiljati na TK Skala, Ljubljana, Slomškova 1. Sprejemajo se tudi neorganizirani interesi.

Lokal in čas predavanja se bo udeležencem pravočasno sporočil.

Za učitelje in predavatelje je TK Skala pritegnil naše alpinistične in znanstvene veščake. Klub je s tem započel novo, doslej pri nas neznano akcijo. Da je taka šola potrebna, priča ravno lani tako naraslo število smrtnih žrtev gora, in to celo na navadnih, zavarovanih potih. Namen te šole je, vcepiti udeležencem osnovne teoretične in praktične pojme o alpinizmu, dati jim osnovo in smer, v kateri se bodo izobraževali in razvijali dalje, in jih vzgojiti v prave alpiniste.

Otvoritev Doma na Kremžarjevem vrhu. Slovenjgraški smučarji so si na zapadnem delu Pohorja, z dohodom iz Slovenjgradca, Vuzenice ali od Ribnice (Senjorjev Dom) — od vsake teh postojank je približno 2 uri hoda — postavili v najlepšem smuškem predelu svoj lastni Dom, ki je bil odprt 8. decembra lani, ob zelo številni udeležbi planincev in prebivalstva od vseh strani. Zastopnik SPD iz Slovenjgradca g. dr. Makso Pohar je pozdravil prisotne; staroškri župnik g. Horvat je po jednatem nagovoru daroval na prostem sv. mašo in je izročil zastopniku SPD za Dom krasen križ, darilo slovenjgraškega župnika g. Sokliča. Dom je s toplim govorom otvoril sreski načelnik g. dr. Fran Kraševac; njega je ob vходу v hišo s kruhom in soljo sprejel g. Miloš Tomc, tajnik društva in zimskosportnega odseka, ki se je bil z vso vnemo zavzel za postavitev te smučarske postojanke. Častni diplomí sta dobila gospa Delca Brence in g. Jurij Potočnik za trud, posvečen zgradbi. — Zastopniki sosednjih podružnic so izrekli svoje čestitke, za Mariborsko g. L. Zoržut.

»Obrazi gora«, predavanje. S tem naslovom je dne 19. decembra lanskega leta v dvorani Apolokina predaval v Mariboru Ivan Bučer. Pred poslušalci in gledalci so se vrstile v dobro uro trajajočem predavanju slike za sliko iz naših planin v izvrstnih posnetkih in v uspehi reprodukciji, tako da je oko komaj sledilo, a predavatelj je v izredno gladkem in bujnem jeziku te zunanje obraze naših gora — ostre vršace, mogočne stene, črne globine, travnata sedla, temne gozde, snežne opasti, pusti grušč, čarobne cvetke, solnčni sijaj, neskončno meglovje, mrtve podi, žive črede — tako neprisiljeno prenesel v duševnost, da se je zadrugi planincev, ki so napolnili dvorano, mahoma odgrnila koprena z duševnega očesa; strmé so gledali, mislili, čutili, uživali. Mlad je predavatelj, v planinah je dosegel zgodaj zrelost.

Kako globoko je učinkovalo predavanje na poslušalce, je povedal dr. Jos. Tominšek, ki je v imenu Zimsko-sportnega odseka Mariborske podružnice SPD, namesto zadržanega predsednika dr. Igorja Rosine, otvoril in zaključil predavateljski večer. Odseku pa gre zahvala, da predavanja prirejuje.